

Kétnyelvű általános iskola

# FÖLDRAJZ

Tanterv

6.osztály: 35 óra

7.osztály: 70 óra

8.osztály: 52,5 óra

9.osztály: 64 óra

ÖSSZESEN: 221,5 óra

Ljubljana 2022

Kétnyelvű általános iskola

## **FÖLDRAJZ**

Tanterv

A tantárgyi bizottság tagjai, szerzők:

dr. **Karmen Kolnik**, Maribori Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Földrajz Tanszék, elnök

**Marta Otič**, France Prešeren Általános Iskola, Maribor

**Karmen Cunder**, Zalog Általános Iskola, Ljubljana

**Tomaž Oršič**, Vodmat Általános Iskola, Ljubljana

**Danijel Lilek**, SZK Oktatási Intézete

A tantervet szakmailag bírálta:

ddr. **Ana Vovk Korže**, Maribori Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Földrajz Tanszék

**Bojan Lenart**, Šempeter v Savinjski dolini Általános Iskola

Redakciós módosítások:

**Igor Lipovšek**, SZK Oktatási Intézete

Szerkesztette: **Alenka Štrukelj**

Lektorálta: **Nataša Purkat**

Magyar nyelvre fordította: **Žužana Koša**

A magyar szöveg szaklektora: Dr. **Laszlo Gyuricza**

A magyar szöveg nyelvi lektora: Dr. **Enikő Bazsika Gyuriczáné**

Közzétette: Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport/ SZK Oktatási, Tudományos és Sportminisztériuma,

Zavod RS za šolstvo/SZK Oktatási Intézete

A Minisztérium részéről: **dr. Simona Kustec**

Az Intézet részéről: **dr. Vinko Logaj**

2., kiegészített online kiadás

Ljubljana, 2022

URL hozzáférés: [https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/Narodno-mesano-obmocje-Prekmurja/UN\\_geo\\_DOS\\_prevod.docx](https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/Narodno-mesano-obmocje-Prekmurja/UN_geo_DOS_prevod.docx)

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

**COBISS.SI**-ID **110959107**

ISBN 978-961-03-0703-7 (Zavod RS za šolstvo, PDF)

# TARTALOMJEGYZÉK

|                                                          |    |
|----------------------------------------------------------|----|
| <b>1 A TANTÁRGY MEGHATÁROZÁSA</b> .....                  | 5  |
| <b>2 ÁLTALÁNOS CÉLOK</b> .....                           | 7  |
| <b>3 FEJLESZTÉSI CÉLOK ÉS TARTALMAK</b> .....            | 9  |
| 3.1 Fejlesztési célok és tartalmak a 6. osztályban ..... | 9  |
| 3.2 Fejlesztési célok és tartalmak a 7. osztályban ..... | 11 |
| 3.3 Fejlesztési célok és tartalmak a 8. osztályban ..... | 15 |
| 3.4 Fejlesztési célok és tartalmak a 9. osztályban ..... | 19 |
| <b>4 KÖVETELMÉNYEK</b> .....                             | 22 |
| 4.1 Második oktatási-nevelési időszak .....              | 22 |
| 4.2 Harmadik oktatási-nevelési időszak .....             | 22 |
| 4.3 Osztályok szerinti minimális követelmények .....     | 26 |
| <b>5 MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓ</b> .....                      | 29 |
| 5.1 A tantárgy céljainak megvalósítása .....             | 29 |
| 5.2 Egyénre szabás és differenciálás .....               | 36 |
| 5.3 Tantárgyközi kapcsolatok.....                        | 36 |
| 5.4 A tudás ellenőrzése és értékelése .....              | 39 |
| 5.5 Információs technológia.....                         | 40 |

# 1 A TANTÁRGY MEGHATÁROZÁSA

A földrajz azért került bele az általános iskolai programba, hogy segítségül szolgáljon a tanulónak azon ismeretek, tapasztalatok és készségek megszerzésében, amelyek segítségével tájékozódni tud, és megérti a szűkebb, valamint a tágabb környezetét, továbbá, hogy a tanulót megfelelő nevelésben részesítse a környezet megítélése és tisztelete terén, ennek segítségével pedig megfelelő viszonyt alakítson ki a természet, saját maga, embertársai és a társadalom iránt. A földrajzi tudás az alapvető műveltség szerves részét képezi, ugyanis magába foglalja a hazáról és a világról, valamint a környezetvédelemről és a környezettel való észszerű gazdálkodásról szóló ismereteket. Emiatt erre a tudásra a tanulmányai folytatásához, a hivatása gyakorlásához és az élethosszig tartó tanulás ösztönzéséhez minden fiatalnak feltétlenül szüksége van. Jelen tanterv megvalósításával a *világ* jövőbeni *irányítói* számára alapokat szeretnénk teremteni az ember, a társadalom és a természet közti kapcsolatok megértéséhez. A földrajz elsajátítása az intellektuális előrelátás módjaként az előrevetített tanulást, Szlovénia, Európa és a világ közeljövőbeli valamennyi irányítójának felelős magatartásaként pedig a demokratikus résztvevő tanulást ösztönzi és teszi lehetővé.

A különböző kultúráknak, társadalmi csoportoknak, ezek képviselőinek, valamint a társadalmi viszonyoknak a megismerése és megértése során a tanulók pozitív álláspontot alakítanak ki a kulturális sokszínűség iránt, és fejlesztik a kultúrák közötti kapcsolatokat. Ez különösen fontos a kétnyelvű területen, hiszen a földrajzoktatásnak is biztonságos környezetet kell nyújtania mindkét nemzet kultúrája számára, valamint lehetővé kell tennie mindkét nemzet földrajzi tartalmainak egyenértékű megismerését. A földrajz keretében a tanulókat a természeti és a társadalmi környezet iránti felelősségteljes, elkötelezett és szolidáris viszonyulásra, a helyi földrajzi problémák megoldására és a fenntarthatóságot szem előtt tartva a természet és az ember közötti szimbiózisra neveljük. A földrajzoktatás keretében a tanulók pozitív érzelmeket alakítanak ki a hazájuk iránt, kialakítják nemzeti és állami hovatartozásukat, valamint a természeti és a kulturális örökség iránti szeretetüket. A fiatalokat így készítjük fel és képezzük az aktív és felelősségteljes állampolgárságra helyi, nemzeti és világszinten. Hazánk és a globális világ értékeinek, társadalmi viszonyainak megismerése hozzájárul a nemzetek közötti megértéshez és a másság tiszteletben tartásához. Ezeket a célokat a földrajzórák keretében más tantárgyakkal, különösen a szlovén, a magyar és az idegen nyelvekkel, a történelemmel, továbbá az állampolgári ismeretekkel és etikával való szoros kapcsolatokkal fejlesztjük.

A földrajzoktatás keretében tartalmakkal és korszerű módszerekkel fejlesztjük a tanulók képességeit a környezetükről és a környezetükben történő információszerzést segítő egyszerű földrajzi kutatási módszerek alkalmazására. A földrajzi ismeretek rendszerezésére, magyarázatára, bemutatására,

felhasználására, értékelésére és átadására szolgáló különböző eszközök és médiumok használatára képezzük őket. Ennek keretében különösen fontos az információs technológia alkalmazása.

A tanítás során figyelembe vesszük a tanulók szükségleteit és érdeklődését, valamint keressük a válaszokat annak a környezetnek az aktuális kérdéseire, amelyben élnek. Fejlesztjük a tanulók érdeklődését a hazai, illetve a tágabb környezet iránt, országunk és a világ társadalmának napi működése, folytonos változása iránt, továbbá választ adunk az aktuális napi kihívásokra. A földrajz ösztönzi az egészségünk és az egészséges környezetünk felelősségteljes és tevőleges megőrzését, valamint a felelősségteljes és szolidáris magatartást természeti katasztrófák esetén.

A tanulók más tantárgyakban megszerzett tudását a földrajz interdiszciplináris módon egészíti ki és kapcsolja össze. A földrajz ugyanis olyan természet- és társadalomtudományi tantárgy, amely ok-okozati összefüggésekbe helyezi a természeti és a társadalmi környezetről szóló tudást. Ezzel a fiatalokat gondolkodásra és teljeskörű önkifejezésre tanítja.

Az oktatás célját a tartalmak célravezető és aktuális megválasztásával, a korszerű oktatási formákkal és módszerekkel, az oktatási segédeszközök és az infokommunikációs csatornák széles választékával, valamint a földrajzi folyamatoknak és jelenségeknek a keletkezési környezetükben való minél gyakoribb megfigyelésével érjük el. Sok figyelmet szentelünk elsősorban a szabadban, a valós környezetben történő oktatásnak, hiszen ezzel élményalapú, hatékonyabb oktatást teszünk lehetővé. A tantárgyközi (interdiszciplináris) iskolai kirándulások és terepmunkák jó példái az átadható, élethosszig tartó tudás fejlesztésének, ami minden iskolai tantárgyra jellemző, és aminek segítségével a tanulók új tudást szereznek, kiegészítik és kiterjesztik azt, valamint oly módon alkalmazzák, hogy az fontos szerepet kapjon hazájuk ismeretében.

## 2 ÁLTALÁNOS CÉLOK

### **A földrajzoktatás fejleszt:**

- a földrajzi terek ismeretét és megértését (helyi, regionális és globális viszonylatban), hogy a helyi, nemzeti és nemzetközi eseményeket képesek legyenek földrajzi keretek közé helyezni, és megérteni az alapvető térbeli összefüggéseket;
- Földünk legfontosabb természeti rendszereinek ismeretét és megértését (domborzat, éghajlat, vízrajz, növényzet, állatvilág, talaj), ezeknek a tájfejlődésben, illetve az ökoszisztémákban betöltött szerepének, továbbá az egymás közötti kölcsönhatásaiknak megértését;
- Földünk fő társadalmi-gazdasági folyamatainak ismeretét és összefüggéseinek megértését (demográfiai és településföldrajzi viszonyok, tercier szektor, ipar), hogy érzékelné tudják a regionális társadalmi-gazdasági különbségeket, s ezek okait;
- a Föld lakossága és társadalmi különbözőségének ismeretét és megértését, hogy értékeljék az emberiség kulturális gazdagságát; hogy nyitottak legyenek a különböző népek és nemzetek kultúrájának megismerésére;
- a fontosabb földrajzi jelenségeknek és folyamatoknak az ismeretét és megértését a lakóhelyi környezetben (az otthoni településen, községben – helyi szint), az országban (regionális szint) és a világon (globális szint) az időbeli változások tükrében, hogy felismerjék, minden állandó változásban van (processzuális szempont);
- a földrajzi eredetű problémák komplex bemutatásával az együttműködési lehetőségek megismerését a globális szintű egymásrataltság keretében.

### **A tanulók a földrajzórák keretében a következő készségeiket fejlesztik:**

- a szóbeli, mennyiségbeli és szimbolikus adatok – pl. szövegek, képek, grafikonok, táblázatok, diagramok és térképek – felhasználását (térképészeti, számolási és funkcionális készségek);
- az információforrások terepmunka módszereivel és technikáival történő gyűjtését és felhasználását (panorámaképek, tematikus térképek rajzolása, térképkészítés, kérdőíves kutatás, mérés stb.);
- a másodlagos információforrások gyűjtését és értelmezését, valamint a statisztikai adatok felhasználását;
- a kommunikációs, gondolati, gyakorlati és szociális készségek felhasználását a földrajzi témák helyi, regionális, országos és globális szinten történő kutatásához;
- a lakóhelyi, szűkebb hazai környezet és Szlovénia alapvető földrajzi tanulmányozását és kutatását, valamint a róluk való döntéshozatalba történő sikeres bekapcsolódás képességét;

- a modern világ környezetében tapasztalható ellentmondások értékelését (helyi szinten, amely a két egyenjogú nemzet együttélése miatt különösen érzékeny, regionális és globális szinten), egyúttal pedig képezik magukat a környezettudatos, a fenntarthatóságot szem előtt tartó gondolkodásra és cselekvésre, valamint a fizikai és biológiai életkörülmények következő nemzedékeknek való megőrzése iránti felelősségre;
- a megfelelő magatartást az esetleges természeti katasztrófák esetén.

**A tanulók a földrajzoktatás keretében olyan értékeket fejlesztenek ki, amelyek hozzájárulnak:**

- a haza iránti pozitív érzelmeik fejlesztéséhez, a nemzeti és állami hovatartozásuk érzékeléséhez, valamint a természeti és a kulturális örökség szeretetéhez;
- a multikulturalizmus fejlesztéséhez és ösztönzéséhez, valamint a nemzeti jogok biztosításához; úgy a magyar és a szlovén nemzet által vegyesen lakott területeken, mint országos szinten;
- a szociális igények iránti érdeklődéshez, a közös térbeli fenntarthatósági kérdések megoldásához helyi, regionális és globális szinten;
- egyfelől a természetes környezet szépségeinek, másfelől pedig a különböző életkörülményeknek és társadalmi igényeknek az értékeléséhez;
- a kiegyensúlyozott környezethasználat minőségéről és megtervezéséről való gondoskodáshoz, valamint a következő nemzedékek életéről való gondoskodáshoz (fenntartható fejlődés);
- az oktatás különböző – pl. a kognitív, érzelmi, erkölcsi, esztétikai, motoros – szempontjainak az ötvöztetéséhez;
- a viszonyok és az értékek megértéséhez a térbe való beavatkozásról szóló döntéshozatalban;
- a földrajzi tudás és készségek magán-, szakmai és közéletben való felelősségteljes felhasználására való felkészültséghez;
- a környezetünk és saját magunk egészségének a megőrzéséről való gondoskodáshoz;
- a más emberek helyzetébe való beleélés képességéhez és a természeti csapások esetén történő segítségnyújtáshoz;
- az emberek egyenjogúsághoz való jogának a tiszteletben tartásához, a természetes és a társadalmi környezet minőségének a megőrzéséhez a következő nemzedékek számára;
- a helyi, regionális és globális szintű kérdéseknek a fenntartható fejlődés és az Emberi jogok egyetemes nyilatkozata elvei szerinti megoldásához.

### 3 FEJLESZTÉSI CÉLOK ÉS TARTALMAK

A dőlt betűvel írt fejlesztési célok választhatóak, csak bizonyos tanulókra vonatkoznak.

#### 3.1 Fejlesztési célok és tartalmak a 6. osztályban

A tanuló:

- alkalmazzon különböző módszereket a földrajzi ismeretek összegyűjtésére és megjelenítésére;
- tájékozódjon a térképen és a szabadban;
- mozogjon egészségesen és hasznosan a természetben a terepmunka és a kirándulások során;
- ismerkedjen meg a Föld alakjának, felépítésének, a Naprendszerben való helyének és mozgásainak alapvető törvényszerűségeivel és ezek következményeivel;
- képezze magát különböző fajta térképek használatára;
- ismerje meg a földrészeket és a tengereket, valamint azok földrajzi fekvését;
- értse meg az éghajlati és a növényzeti övek jellemzőinek az alapjait;
- ismerje meg a népesség eltérő életmódjait és alkalmazkodásukat életterük uralkodó geomorfológiai, éghajlati, vízrajzi, növényzeti viszonyaihoz;
- ismerje meg a természeti és a kulturális örökséget, valamint a természetben való tevékenység jelentőségét;
- képezze magát a kommunikációs, gondolati, gyakorlati és szociális készségek alkalmazására a földrajzi kérdések kutatása terén helyi, regionális és globális szinten;
- fejlessze a (helyi, regionális) térség alapvető vizsgálatára és kutatására irányuló képességeit, valamint képességeit a térség fejlesztéséről szóló döntéshozatalba történő bekapcsolódásra;
- fejlessze pozitív érzelmeit a hazája iránt, a nemzeti, állami hovatartozását, valamint az ország természeti és kulturális öröksége iránti szeretetét;
- különböztesse meg a földrajzi környezettel kapcsolatos felelősségteljes és felelőtlen magatartást, valamint szerezzen tapasztalatokat a vállalt kötelezettségei iránti felelősség terén.

| Tartalom                          | Fejlesztési célok                                                                                                                                                                                                                                     |
|-----------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>1. A földrajz bemutatkozik</b> | A tanuló: <ul style="list-style-type: none"><li>• ismerje meg a földrajz kutatási tárgyát és fogalmát,</li><li>• értse meg a földrajzi ismeretek jelentőségét az életben,</li><li>• ismerkedjen meg a tanulás módszereivel és rendszerével;</li></ul> |
| <b>2. Bolygóm, a Föld</b>         | <ul style="list-style-type: none"><li>• ismerje meg Földünk világűrben, illetve a Naprendszerben való elhelyezkedésének és mozgásainak a legalapvetőbb törvényszerűségeit,</li><li>• írja le a Föld alakját és belső szerkezetét,</li></ul>           |

|                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>2.1. A Föld mérete és alakja</b>                                                                                                                                                                                                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>• a földgömbön és a világtérképen ismerje fel, illetve nevezze meg a szárazföldeket és a világtengerek nagy egységeit,</li> <li>• grafikai ábrázolás alapján állapítsa meg, a Föld felszínének mekkora részét borítja víz, és mekkora részét szárazföld,</li> <li>• hasonlítsa össze az óceánokat nagyság szerint;</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| <b>3. Élet a tengerpartok mentén és a szigeteken; Élet a kontinensek belsejében</b>                                                                                                                                                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>• kiválasztott példák segítségével írja le a lakosság megélhetését meghatározó természeti adottságokat a kontinensek belsejében és a tengerpartokon, illetve a szigeteken</li> <li>• hasonlítsa össze a kontinenseket nagyságuk, földrajzi fekvésük és parttagoltságuk, valamint az uralkodó felszínformák alapján,</li> <li>• képanyag segítségével hasonlítsa össze a Föld felszínén uralkodó morfológiai formákat,</li> <li>• <i>kiválasztott példák segítségével hasonlítsa össze a lakosság életét befolyásoló természeti adottságokat az eltérő domborzattípusok szerint;</i></li> </ul>                                                               |
| <b>4. Tájékozódás és a Föld felszínének ábrázolása; Tájékozódás a földgömbön, földrajzi fókázózat és földrajzi helyzet, tájékozódás a természetben és a térképen; A Föld felszínének az ábrázolása, a földfelszín megjelenítésének módjai, a térkép</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• a térképen és a földgömbön mutassa meg a féltekéket, az Egyenlítőt és a kezdő hosszúsági kört, valamint mindkét pólust,</li> <li>• a világtérkép (égtérkép) és a kezdő hosszúsági és szélességi kör alapján tájékozódjon a földgömbön és a világtérképen,</li> <li>• iránytűvel és térképpel tájékozódjon a természetben,</li> <li>• mutassa be a földfelszín megjelenítésének módjait a térképeken, a domborzati térképen, a földgömbön, továbbá írja le ennek alkalmazhatóságát,</li> <li>• <i>készítsen saját domborzati térképet és panorámavázlatot a hazai térségről;</i></li> </ul>                                                                 |
| <b>5. A Föld mozgásai; Keringés és forgás; Naptár: év, hónap, hét; Időzóna és dátumválasztó vonal</b>                                                                                                                                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>• mutassa be, ábrázolja és magyarázza meg a Föld tengely körüli forgását,</li> <li>• sorolja fel és magyarázza meg a forgás következményeit,</li> <li>• mutassa be a Föld Nap körüli keringését,</li> <li>• magyarázza meg a Föld keringésének és tengelyferdeségének a következményeit,</li> <li>• értse meg, miért változik a nappalok és az éjszakák hossza év közben,</li> <li>• <i>magyarázza meg az évszakok és a nappalok, valamint az éjszakák hossza közötti kapcsolatokat Szlovéniában;</i></li> </ul>                                                                                                                                             |
| <b>6. A Föld éghajlati jellegzetességei</b>                                                                                                                                                                                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>• sorolja fel az évszakokat, és magyarázza meg váltakozásuk okait,</li> <li>• magyarázza meg az éghajlati övezetek keletkezésének az okát,</li> <li>• határozza meg az egyes éghajlati övezetek elhelyezkedését a világtérképen,</li> <li>• hasonlítsa össze az egyes éghajlati övezetek alapvető hőmérsékleti és csapadékkal kapcsolatos jellemzőit, valamint ezek hatását a növény- és állatvilágra,</li> <li>• képek alapján ismerje fel az egyes éghajlati övezetek növényzetének a jellegzetességeit,</li> <li>• <i>kiválasztott példák segítségével mutassa be a lakosság életét befolyásoló tényezőket az egyes éghajlati övezetekben;</i></li> </ul> |

|                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|-------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>7. Használjuk fel a tudást: iskolai kirándulás</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• keresse fel Szlovénia legalább egy természetföldrajzi tájegységét (interdiszciplináris kirándulás),</li> <li>• kirándulás és terepmunka keretében ismerje meg a kiválasztott térség szépségeit és földrajzi sokszínűségét,</li> <li>• szerezzon térbeli ismereteket a saját településéről, környezetéről és az országról,</li> <li>• ismerje meg mindegyik térség értékeit és egyediségét, fejlessze a természeti és kulturális örökség iránti szeretetét és tiszteletét, valamint az állami hovatartozását,</li> <li>• fejlessze képességeit az egyszerű földrajzi kutatási módszerek – pl. a megfigyelés, a mérés, az egyszerű elemzés, az interjú, a térképkészítés, a statisztikai és az egyéb források –, valamint a szakirodalom alkalmazásában.</li> </ul> |
|-------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

### 3.2 Fejlesztési célok és tartalmak a 7. osztályban

A tanuló:

- ismerje meg Európa és Ázsia alapvető földrajzi jellegzetességeit, és kiválasztott példák alapján mélyítse el az általános földrajzi fogalmak tartalmát;
- ismerje meg Eurázsia közös jellemvonásait;
- hasonlítsa össze Európa különböző tájainak természeti és társadalomföldrajzi jellegzetességeit;
- ismerje meg Magyarország földrajzi jellegzetességeit;
- hasonlítsa össze Európa és Ázsia alapvető természeti és társadalomföldrajzi jellegzetességeit;
- ismerje meg Európa aktuális , tanulmányozza ezek hátterét történelmi ismereteinek felhasználásával;
- alakítson ki álláspontokat és értékeket, mint például a más nemzetek és kultúrák iránti tisztelet, a nemzetközi együttműködés;
- ismerje meg a természeti és kulturális örökség megőrzésének a szükségességét;
- értse meg az ember és a természet kölcsönös, és egyben érzékeny kapcsolatát;
- értse meg a mai világ integrációjának földrajzi arányait és következményeit;
- példák tanulmányozásával ismerje meg a környezet veszélyeztetésének fő területeit, valamint a környezetvédelem módjait Európa és Ázsia egyes régióiban;
- alkalmazza a földrajzi információgyűjtés alapvető módjait konkrét példákon;
- a megszerzett tudást alkalmazza és egészítse ki a kiválasztott természetföldrajzi tájegységben tett interdiszciplináris kirándulás keretében;
- képezze magát a kommunikációs, gondolati, gyakorlati és szociális készségek alkalmazására a földrajzi kérdések helyi, regionális és globális szinten történő kutatása terén.

| Tartalom                                                                 | Fejlesztési célok                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|--------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>1. Európa és Ázsia (Eurázsia) természetföldrajzi jellegzetességei</b> | <p>A tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>a világtérképen határozza meg Eurázsia földrajzi helyzetét, és következtessen Eurázsia kiterjedésének következményeire,</li> <li>térképen határozza meg Európa, Ázsia és Afrika határait,</li> <li>térkép segítségével mutassa be és hasonlítsa össze Európa és Ázsia felszínét,</li> <li>sorolja fel a legjelentősebb tájtípusokat, nevezze meg a legnagyobb természeti tájakat;</li> </ul>       |
| <b>1.1. Európa és Ázsia éghajlata és növényzete</b>                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>nevezze meg és mutassa be Európa és Ázsia egyes éghajlati és növényzeti övezeteit, hasonlítsa össze őket, és következtessen a társadalmi-gazdasági viszonyokra az egyes éghajlati övezetekben,</li> <li>nevezze meg Európa és Ázsia nagy természetföldrajzi területeit;</li> </ul>                                                                                                                                  |
| <b>1.2. Európa és Ázsia demográfiai viszonyai</b>                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>mutassa be a népsűrűség területi eltéréseinek okait és következményeit,</li> <li>tematikus térkép segítségével mutassa be Európa és Ázsia nyelvi és vallási sokszínűségét, és ismertesse ennek következményeit,</li> <li>kiválasztott példák segítségével írja le a lakosság életmódját Európában és Ázsiában;</li> </ul>                                                                                           |
| <b>2. Dél-Európa természetföldrajzi jellegzetességei</b>                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>határozza meg Európa földrajzi helyzetét, és nevezze meg a nagyobb félszigeteket, szigeteket, hegységeket, síkságokat és tengereket,</li> <li>térkép segítségével nevezze meg Dél-Európa országait;</li> </ul>                                                                                                                                                                                                      |
| <b>2.1. A Földközi-tenger a világ egyik legmelegebb tengere</b>          | <ul style="list-style-type: none"> <li>következtessen a tengervíz mozgásának a következményeire, és mutassa be a tengervíz tulajdonságait,</li> <li>példák segítségével elemezze a tengerek szennyezettségének okait és következményeit;</li> </ul>                                                                                                                                                                                                        |
| <b>2.2. Az éghajlat és a növényzet nem mindenütt mediterrán jellegű</b>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>klímadiagramok és képek elemzésével következtessen Dél-Európa éghajlatára és növényzetére;</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| <b>2.3. A földrengések és a tűzhányók vidéke</b>                         | <ul style="list-style-type: none"> <li>magyarázza meg a földrengések tektonikai okait, és magyarázza el a tűzhányók működését,</li> <li>magyarázza el a vulkánkitöréseknek és a földrengéseknek a lakosság életére gyakorolt hatásait;</li> </ul>                                                                                                                                                                                                          |
| <b>2.4. Turizmus – fontos gazdasági ágazat, amely gondokat is okoz</b>   | <ul style="list-style-type: none"> <li>mutassa be, hogy az ember milyen módon javítja a mezőgazdaság természeti adottságait,</li> <li>kiválasztott példák segítségével mutassa be a gazdaság jellegzetességeit, külön hangsúlyt fektetve az idegenforgalomra,</li> <li><i>tematikus térkép és megfelelő szakirodalom segítségével értékelje a földközi-tengeri régió közlekedési jelentőségét és közlekedési összeköttetéseit egykor és ma;</i></li> </ul> |
| <b>2.5. A lakosság színes vallási és nemzeti összetétele</b>             | <ul style="list-style-type: none"> <li>térkép segítségével mutassa be a lakosság színes nemzeti és vallási összetételét, és keresse meg a népsűrűség egyenlőtlenségeinek okait</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                  |

|                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|-------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>3. Közép-Európa</b>                                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>• határozza meg Közép-Európa földrajzi helyzetét,</li> <li>• térképen mutassa meg a jellegzetes nagytájakat, és mutassa be Közép-Európa domborzati és ezzel összefüggésben közlekedésföldrajzi nyitottságát és centrális helyzetét, magyarázza meg ennek hatásait a társadalmi-gazdasági életre,</li> <li>• statisztikai adatok alapján hasonlítsa össze az országokat nagyságuk és népességszámuk alapján, és mutassa be a lakosság nemzeti és vallási összetételét;</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                          |
| <b>3.1. A Kárpát-medence</b>                                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• térkép segítségével határozza meg a Kárpát-medence elhelyezkedését,</li> <li>• kiválasztott példák alapján elemezze a folyók mentén élő lakosságra veszélyt jelentő földrajzi problémákat (árvízveszély, vízszennyezettség stb.),</li> <li>• <i>állapítsa meg az éghajlat, a növényzet és a talaj összefüggéseit,</i></li> <li>• <i>a természeti adottságokból következtessen az emberek életmódjára;</i></li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| <b>3.2. Magyarország</b>                                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>• kiválasztott példák segítségével ismerje meg Magyarország természeti és kulturális jellegzetességeit,</li> <li>• magyarázza meg a Magyarország régiói közötti gazdasági fejlettségi különbségeket,</li> <li>• <i>állapítsa meg Magyarország nagytájainak regionális természeti és társadalomföldrajzi különbségeit;</i></li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
| <b>3.3. Az Alpok</b>                                                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>• a térképen határozza meg az Alpok földrajzi helyzetét, és nevezze meg, mely országok területét érinti,</li> <li>• a térképen állapítsa meg a hegyvonulatok csapásirányát,</li> <li>• magyarázza el az Alpok kialakulását, külön hangsúlyt fektetve a gleccserek munkájára, illetve a folyóvölgyek átalakításában végzett szerepükre,</li> <li>• következtessen a gazdasági élet természeti adottságaira, külön hangsúlyt fektetve az idegenforgalomra és a legelőgazdálkodásra,</li> <li>• <i>érzékeltesse a hágók és az alagutak jelentőségét az alpesi tájak közlekedési kapcsolataiban,</i></li> <li>• <i>indokolja meg, miért változik az éghajlat és a növényzet a tengerszint feletti magassággal;</i></li> </ul> |
| <b>3.4. Középhegységek medencékkel, A Germán-lengyel alföld és a Kárpátok</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• térképen mutassa meg a folyóvölgyekkel felszabdalt jelentősebb középhegységeket, a Germán-lengyel alföldet és a Kárpátok magashegységet, hasonlítsa össze a nagytájak felszíni jellemvonásait,</li> <li>• állapítsa meg a természeti kincsek kiaknázásának és a gyors iparosodásnak a természet- és társadalomföldrajzi tényezőkre tett hatását, és hasonlítsa össze a posztindusztriális, illetve az információs gazdasági fejlődés okozta következményekkel,</li> <li>• <i>értse meg a fenntartható fejlődés és a természettel való felelősségteljes bánásmód elveit;</i></li> </ul>                                                                                                                                  |

|                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|---------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>4. Nyugat-Európa</b>               | <ul style="list-style-type: none"> <li>• a térképen határozza meg Nyugat-Európa elhelyezkedését, és nevezze meg országait,</li> <li>• térkép és képanyag segítségével hasonlítsa össze Nyugat-Európa természeti egységeinek főbb jellemvonásait,</li> <li>• jellemezze a tengerpartokat, mutassa be a tengervíz mozgásait, valamint a tengervíz mozgásának hatását a tengerparti népesség gazdasági életére (árapály, partformálás, természeti katasztrófák stb.)</li> <li>• értse meg Nyugat-Európa egykori és mai gazdasági irányultságát,</li> <li>• <i>értékelje a Golf-áramlat jelentőségét az éghajlat és a növényzet tekintetében,</i></li> <li>• <i>elemezze a természeti tényezők szerepét a települések kialakulásában, és nevezze meg a népesség főbb csoportjait, az egykori és mai gazdasági tevékenységük jellemzőit;</i></li> </ul>                                                                                                       |
| <b>5. Észak-Európa</b>                | <ul style="list-style-type: none"> <li>• a térképen határozza meg és jellemezze Észak-Európa földrajzi fekvését az éghajlati övezetek rendszerében, és nevezze meg az észak-európai országokat,</li> <li>• mutassa be Észak-Európa legfontosabb éghajlati jellemvonásait, és jellemezze domborzati viszonyait, valamint értékelje szerepüket az emberi letelepedés során,</li> <li>• klímadiagramok segítségével magyarázza meg a legfontosabb éghajlati összefüggéseket, következtessen a növényzetre, valamint az észak-európai társadalmi-gazdasági élet jellegére,</li> <li>• <i>magyarázza meg a jég szerepét a mai felszín kialakulásában, illetve ennek hatását a lakosság gazdasági tevékenységére,</i></li> <li>• <i>következtessen az éjjelek és a nappalok hosszának váltakozására a hideg övezetben,</i></li> <li>• <i>értékelje az Észak-atlanti-áramlat jelentőségét az éghajlati viszonyokban és az emberi tevékenységben;</i></li> </ul> |
| <b>6. Kelet-Európa és Észak-Ázsia</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• térkép segítségével határozza meg Kelet-Európa és Észak-Ázsia elhelyezkedését és fő földrajzi egységeit az éghajlati övezetek rendszerében;</li> <li>• klímadiagram, képanyag és térkép segítségével következtessen az éghajlatra és a népesség életkörülményeire,</li> <li>• térkép segítségével mutassa be Kelet-Európa és Észak-Ázsia politikai helyzetét és nemzetiségi összetételét,</li> <li>• térkép segítségével nevezze meg a nagyobb folyókat, és következtessen a folyók jelentőségére a társadalmi-gazdasági életben,</li> <li>• <i>tematikus térkép segítségével következtessen a tájhasznosítás lehetőségeire, a népsűrűségekre és ezek összefüggéseire;</i></li> </ul>                                                                                                                                                                                                                           |
| <b>7. Kelet-Ázsia</b>                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>• térképen keresse meg Kelet-Ázsia országait, és határozza meg a térség földrajzi fekvését,</li> <li>• térkép és képanyag segítségével hasonlítsa össze Kelet-Ázsia nagy természetföldrajzi egységeit,</li> <li>• Kína és Japán példáján elemezze a gyors természetes népességnövekedéssel kapcsolatos társadalmi problémákat,</li> <li>• <i>kiválasztott példák segítségével elemezze a kelet-ázsiai természeti katasztrófák okait és következményeit,</i></li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |

|                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|-----------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>• <i>térkép segítségével magyarázza meg a népsűrűség regionális különbségeit;</i></li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| <b>8. Dél- és Délkelet-Ázsia</b>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• térkép és képanyag segítségével különítse el a természeti nagytájakat, elemezze a Himalája mint orográfiai tényező szerepét Dél- és Belső-Ázsia természeti viszonyainak kialakításában,</li> <li>• a politikai térképen keresse meg Dél- és Délkelet-Ázsia fontosabb országait,</li> <li>• <i>mutassa be és értékelje a monszun éghajlat hatását a társadalmi-gazdasági életre;</i></li> </ul>                                                                                                     |
| <b>9. Az Indiai szubkontinens</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• térkép és képanyag segítségével írja le az Indiai szubkontinens tájai közti különbségeket és a természeti sokszínűség következményeit a lakosság társadalmi-gazdasági viszonyaira</li> <li>• értse meg India kiemelkedő gazdasági teljesítményét,</li> <li>• <i>India példáján mutassa be a vallási sokszínűség, a túlnépesedés és a mezőgazdaság vallástól való függőségének a problémakörét;</i></li> </ul>                                                                                      |
| <b>10. Délnyugat-Ázsia</b>        | <ul style="list-style-type: none"> <li>• térkép segítségével nevezze meg a legfontosabb országokat, mutassa meg és hasonlítsa össze a természetföldrajzi egységeket</li> <li>• következtessen a térség stratégiai jelentőségére (kőolaj, három világvallás bölcsője),</li> <li>• értékelje a kőolaj jelentőségét a térségben, illetve a közel-keleti szénhidrogén-termelés szerepét a globális világ gazdaságban,</li> <li>• <i>következtessen arra, miért keletkeztek konfliktusoktól sújtott gócpontok Délnyugat-Ázsiában.</i></li> </ul> |

### 3.3 Fejlesztési célok és tartalmak a 8. osztályban

A tanuló:

- ismerje meg Afrika, Amerika, Ausztrália és Óceánia, valamint a sarkvidékek földrajzi jellegzetességeit;
- a különböző kontinensek példáinak tanulmányozásával ismerje meg a modern világ aktuális kérdéseit;
- elemezze az Afrikában zajló természeti és társadalmi-gazdasági folyamatokat és a kontinensnek a földközi-tengeri régióval és Európával való kapcsolatát;
- magyarázza meg Ausztrália földrajzi fekvésének az előnyeit és hátrányait;
- elemezze és hasonlítsa össze Óceánia jelentőségét a múltban és a jelenben;
- értékelje Amerika és az USA jelentőségét a világban;

- következtesen a sarkvidékek jövőbeli jelentőségére;
- alakítson ki álláspontot, nevezzen meg értékeket a más nemzetek és kultúrák iránti tisztelet, a nemzetközi együttműködések témakörében;
- ismerje meg a természeti és kulturális örökség megőrzésének a szükségességét;
- értse meg az ember és a természet közti érzékeny kapcsolatot;
- értse meg a mai világ integrációjának a földrajzi arányait és következményeit;
- példa tanulmányozásával ismerje fel a környezet veszélyeztetésének potenciális területeit, ismerje meg a környezetvédelem módszereit az egyes földrészekben;
- alkalmazza konkrét példán a földrajzi információgyűjtés alapvető módszereit.

| Tartalom                                          | Fejlesztési célok                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
|---------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>1. Afrika</b>                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| <b>1.1. Afrika földrajzi helyzete és felszíne</b> | <p>A tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• hasonlítsa össze Afrika földrajzi helyzetét más földrészekével,</li> <li>• a térképen mutassa és nevezze meg Afrika nagy természetföldrajzi egységeit, és hasonlítsa össze őket földrajzi fekvésük alapján;</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| <b>1.2. Afrika éghajlata és növényzete</b>        | <ul style="list-style-type: none"> <li>• értelmezze a természetföldrajzi zonalitást Afrika példáján, különös tekintettel az éghajlati és növényzeti övezetességre, hasonlítsa össze és jellemezze az egyes zónákat</li> <li>• keressen összefüggéseket a csapadék mennyisége, évi eloszlása és a növényzeti övezetesség kialakulása között,</li> <li>• mutassa be a folyóhálózat sűrűségének különbségeit, utaljon a folyók jelentőségére a társadalmi-gazdasági élet kialakulásában,</li> <li>• vonjon le következtetéseket az emberi megtelepedés természeti feltételeiről az egyes éghajlati övezetekben;</li> </ul> |
| <b>1.3. Afrika lakossága</b>                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>• mutassa be a népsűrűség regionális különbségeinek okait és következményeit,</li> <li>• ismerkedjen meg az egyes afrikai térségek túlnépesedési problémáival,</li> <li>• tudjon felsorolni olyan értékeket, amelyekkel Afrika hozzájárult az emberiség fejlődéséhez,</li> <li>• <i>elemezze az éhínség kérdését Afrika egyes részein;</i></li> </ul>                                                                                                                                                                                                                            |
| <b>1.4. Észak-Afrika</b>                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>• térkép segítségével mutassa és nevezze meg az észak-afrikai országokat,</li> <li>• mutassa be a Nílus jelentőségét a lakosság életében egykor és ma,</li> <li>• mutassa be Észak-Afrika benépesítésének folyamatát, illetve lakosságának jellemzőit,</li> <li>• <i>következtessen az észak-afrikai életkörülményekre;</i></li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                           |

|                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>1.5. Trópusi-Afrika</b>                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>• jellemezze Trópusi-Afrika legfőbb természeti adottságait,</li> <li>• magyarázza meg a tengerszint feletti magasság hatását (a horizontális zonalitás szerepe) a népesség gazdasági tevékenységére az egyenlítői övezetben,</li> <li>• <i>hasonlítsa össze Közép-, Kelet- és Nyugat-Afrika társadalmi-gazdasági viszonyait;</i></li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| <b>1.6. Dél-Afrika</b>                                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>• térkép segítségével határozza meg Dél-Afrika kiterjedését,</li> <li>• hasonlítsa össze Dél-Afrika tájait az Egyenlítőtől északra fekvő, hasonló földrajzi szélességű térségekkel,</li> <li>• ismerje fel és értse meg a faji megkülönböztetés politikáját és annak hatását a társadalmi fejlődésre,</li> <li>• <i>ismertesse az európai lakosság bevándorlását motiváló tényezőket, elemezze gazdálkodásuk hatását az afrikai térségek természeti-környezeti, illetve kulturális, társadalmi-gazdasági viszonyainak megváltozására, külön hangsúlyt helyezve a természeti kincsek kitermelésére;</i></li> </ul>                               |
| <b>2. Ausztrália és Óceánia</b>                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| <b>2.1. Ausztrália természetföldrajzi jellegzetességei</b>             | <ul style="list-style-type: none"> <li>• a térképen határozza meg Ausztrália és Óceánia földrajzi helyzetét,</li> <li>• magyarázza meg Ausztrália sajátos (endemikus) állat- és növényvilágának az okait,</li> <li>• térkép és képanyag segítségével mutassa be Ausztrália felszínének kialakulását, és következtessen a Nagy-Vízválasztó-hegység éghajlatra és a vízhálózatra gyakorolt hatására,</li> <li>• értse meg a Nagy-korallzátony keletkezését, és értékelje annak jelentőségét,</li> <li>• térkép és képanyag segítségével hasonlítsa össze Ausztrália éghajlati és növényzeti övezeteit,</li> <li>• mutassa be Ausztrália vízellátással kapcsolatos problémáit;</li> </ul> |
| <b>2.2. A népesség és a gazdasági fejlettségből fakadó életminőség</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• mutassa be a kontinens benépesülésének folyamatát,</li> <li>• következtessen a földrészen kialakult ritka, illetve a rendkívül egyenlőtlen népsűrűség okaira,</li> <li>• <i>ismerje fel és értse meg az Ausztráliában uralkodó gazdasági folyamatokat, valamint állapítsa meg azok térségekre gyakorolt hatását,</i></li> <li>• <i>indokolja meg a közlekedés fejlődését és jelentőségét;</i></li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                      |
| <b>2.3. Óceánia – szigetcsoportok a Csendes-óceán közepén</b>          | <ul style="list-style-type: none"> <li>• a térképen határozza meg Óceánia szigeteinek az elhelyezkedését,</li> <li>• sorolja fel a szigetcsoportokat,</li> <li>• <i>következtessen Óceánia közlekedési és gazdasági jelentőségére;</i></li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
| <b>3. Amerika és a Sarkvidékek</b>                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| <b>3.1. Amerikát több Amerika alkotja</b>                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>• határozza meg Amerika földrajzi helyzetét,</li> <li>• különböztesse meg Észak-, Közép-, Dél- és Latin-Amerika fogalmát,</li> <li>• <i>magyarázza meg Európa és Amerika Kolumbusz utáni kapcsolatainak következményeit;</i></li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |

|                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|---------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>3.2. Észak-Amerika természetföldrajzi jellegzetességei</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• a térképen határozza meg Észak-Amerika elhelyezkedését,</li> <li>• hasonlítsa össze Észak-Amerika természeti egységeinek domborzati jellemvonásait,</li> <li>• hasonlítsa össze Észak-Amerika éghajlati és növényzeti övezeteit,</li> <li>• <i>vonjon le következtetéseket az elhelyezkedés és a domborzat hatásáról Észak-Amerika éghajlatára,</i></li> <li>• <i>értékelje az éghajlati és a növényzeti övezetek jelentőségét a gazdaságban és a benépesítésben;</i></li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| <b>3.3. Észak-Amerika népessége</b>                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>• mutassa be Észak-Amerika lakosságának az összetételét,</li> <li>• következtessen a multikulturális közösség előnyeire és hátrányaira,</li> <li>• ismerje meg a különböző kultúrák asszimilációját, integrációját és szegregációját,</li> <li>• <i>elemezze Észak-Amerika népsűrűségének területi különbségeit, ennek okait és következményeit;</i></li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| <b>3.4. Kanada és az USA</b>                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• ismerje fel és értse meg az Észak-Amerikában uralkodó társadalmi, politikai és gazdasági folyamatokat, és állapítsa meg ezek hatását a tágabb térségre,</li> <li>• adatelemzés segítségével értékelje a technológiai fejlődés és a posztindusztriális korszak hatását a térségre,</li> <li>• <i>értékelje a földrész keleti és nyugati része közötti közlekedési kapcsolatok jelentőségét;</i></li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| <b>3.5. Latin-Amerika</b>                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>• következtessen Latin-Amerika természetföldrajzi jellegzetességeire,</li> <li>• ismertesse Latin-Amerika gyarmatosításának okait és következményeit,</li> <li>• térkép és megfelelő képanyag segítségével sorolja fel és hasonlítsa össze a nagy természetföldrajzi egységeket, következtessen a társadalmi-gazdasági élet legfontosabb természeti adottságaira,</li> <li>• <i>kiválasztott példa alapján grafikai megjelenítés segítségével magyarázza meg az éghajlat összefüggéseit, különös tekintettel az Andok vertikális zonalitására, és következtessen az egyes zónák társadalmi-gazdasági tevékenységére,</i></li> <li>• az amazonasi esőerdő példáján elemezze a környezetbe való meggondolatlan emberi beavatkozás következményeit;</li> </ul> |
| <b>3.6. Sarkvidékek</b>                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>• térkép segítségével határozza meg az Északi- és a Déli-sark elhelyezkedését,</li> <li>• következtessen a sarkvidékek éghajlatára és élővilágára,</li> <li>• következtessen a sarkvidékek gazdasági és politikai jelentőségére a modern világban,</li> <li>• <i>keressen lehetőségeket és módokat az emberi életre a sarkvidékeken.</i></li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |

### 3.4 Fejlesztési célok és tartalmak a 9. osztályban

A tanuló:

- ismerje meg Szlovénia és Magyarország főbb földrajzi jellemzőit;
- hasonlítsa össze és értékelje Szlovénia és Magyarország természetföldrajzi, társadalmi-gazdasági helyzetét, szerepét és jelentőségét az Európai Unióban (EU);
- fejlessze térbeli látásmódját Szlovéniáról, Magyarországról, Európáról és a világról;
- példák segítségével értékelje és fejlessze viszonyát hazája természeti és kulturális öröksége iránt;
- kösse össze a természetföldrajzi adottságokat a gazdasági fejlődés lehetőségeivel, és vesse őket össze a szomszédos országokkal;
- elemezze a gazdasági fejlődés környezeti hatásait;
- tudatosítsa a környezet fenntartható fejlődés céljából való megőrzésének a fontosságát a jelenben és a jövőben;
- a demográfiai viszonyok megismerése során mutasson rá az egyes kulcsfontosságú demográfiai kérdések megoldására;
- az otthoni régió példáján képezze magát a kutatómunka egyszerű módszereinek az alkalmazásában a helyi és regionális térségben, valamint fejlessze képességeit az említett térségekről szóló döntéshozatalba való bekapcsolódásra;
- alakítson ki pozitív érzelmeket a hazája iránt, alakítsa ki nemzeti identitását és állami hovatartozását, a természeti és kulturális örökség iránti szeretetét, valamint a kisebbségi jogok tiszteletét;
- különböztesse meg a környezettel kapcsolatos felelősségteljes és felelőtlen magatartást, valamint szerezzen tapasztalatokat a vállalt kötelezettségek iránti felelősség terén;
- különböző források, statisztikai adatok és digitális anyagok alapján készítsen kivonatokat, hozzon döntéseket, és mutasson rá a megoldásokra;
- a megszerzett tudást alkalmazza és egészítse ki a kiválasztott természeti tájon tett interdiszciplináris kirándulás keretében.

| Tartalom                                                      | Fejlesztési célok                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|---------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>1. Szlovénia és Magyarország földrajzi fekvése</b>         | <p>A tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• megfelelő térkép segítségével határozza meg Szlovénia és Magyarország elhelyezkedését,</li> <li>• értékelje Szlovénia és Magyarország Európa természeti egységeinek és nyelvcsoportjainak a találkozásánál való fekvését, valamint az EU terjeszkedését a gazdaság és a közlekedés területén;</li> </ul> |
| <b>1.1. Európai Unió – az európai országok együttműködése</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• értékelje Szlovénia és Magyarország EU-hoz való csatlakozásának a gazdasági és politikai jelentőségét,</li> <li>• tudatosítsa az EU keretében történő munkavállalást lehetővé tevő tudás jelentőségét,</li> <li>• értékelje Szlovénia EU-tagságának előnyeit, hátrányait, lehetőségeit és</li> </ul>                      |

|                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                           | veszélyeit az EU-n kívüli országokhoz viszonyítva;                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| <b>1.2. Szlovénia és Magyarország sajátosságai Európában és a világban</b>                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>• sorolja fel a szlovének és a magyarok jelentősebb európai és világszínvonalú eredményeit,</li> <li>• készítsen saját listát tíz eredményről, illetve jellemzőről, amelyekről a szlovének, illetve Szlovénia és a magyarok, illetve Magyarország felismerhetők;</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| <b>2. Szlovénia természetföldrajzi tájai (először az tárgyalandó, amelyben az iskola található)</b>       | <ul style="list-style-type: none"> <li>• a térképen határolja be Szlovénia öt természetföldrajzi egységét, és hasonlítsa őket össze a földrajzi fekvés, az éghajlat és a domborzati jellemzők alapján,</li> <li>• magyarázza el Szlovénia mai domborzata kialakulásának fő fázisait és a domborzat fejlődésére ható tényezőket,</li> <li>• a terepmunka során szerzett ismeretek alapján értékelje a felszín és a kőzetminőség szerepét az emberi tevékenységben;</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| <b>2.1. Pannon peremvidék; Pannon peremvidéki síkságok; Pannon peremvidéki dombságok</b>                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• a térképen határolja be a Pannon peremvidéket, és a kiválasztott település példáján vizsgálja meg a térség domborzati nyitottságát</li> <li>• mutassa be a mezőgazdaság és az elvándorlás problémakörét, valamint a talajvíz szennyeződésének problémáját, továbbá jelölje meg a fennálló nehézségek elhárítására szolgáló megoldásokat,</li> <li>• <i>kiválasztott példa segítségével magyarázza meg az emberek élete és a domborzat, az éghajlat, a talaj, valamint a vizek közti összefüggéseket,</i></li> <li>• <i>elemezze a lakosság együttműködésének jelentőségét a nemzetiségileg vegyesen lakott területen,</i></li> <li>• <i>magyarázza meg, hogyan hatottak a múltban a kevésbé hangsúlyos természetes határok a két oldalán élő lakosság kapcsolatára és a különböző nemzetiségű népesség keveredésére;</i></li> </ul> |
| <b>2.2. Az Alpokalja vidéke: Az Alpokalja vidékeinek középhegységei; Az Alpokalja völgyei és medencéi</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• a térképen határolja be és ossza fel a szlovén előalpesi vidék tájait,</li> <li>• térkép és klímadiagram segítségével mutassa be az előalpesi vidék domborzatának és éghajlatának jellemvonásait, és hasonlítsa össze a lakóhelyi környezet földrajzi adottságaival,</li> <li>• képanyag alapján következtessen az előalpesi vidék tájhasznosítási lehetőségeire,</li> <li>• nevezze meg a természeti és a kulturális örökség megőrzésére tett erőfeszítések és intézkedések példáit,</li> <li>• <i>a Ljubljana-medence példáján elemezze a medencék természet- és társadalomföldrajzi jellegzetességeit;</i></li> </ul>                                                                                                                                                                                                            |
| <b>2.3. Az Alpok: Magashegységek és alpesi karsztfennsík; Az alpesi völgyek és medencék</b>               | <ul style="list-style-type: none"> <li>• a térképen határolja be és ossza fel a szlovén Alpok részeit,</li> <li>• értékelje a fontosabb folyókat a vízhozam és a vízhasználat alapján,</li> <li>• a Karavankai-alagút példáján elemezze az országok közötti közlekedési kapcsolat jelentőségét,</li> <li>• nevezze meg a természeti és a kulturális örökségek megőrzésére tett erőfeszítések és intézkedések példáit,</li> <li>• <i>példa segítségével magyarázza meg az Alpok népességének társadalmi-gazdasági élete és a domborzat, az éghajlat, a növényzet, valamint a vizek közötti kölcsönhatásokat,</i></li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                   |

|                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>2.4. A Dinári-karsztvidék: A Dinári-karsztvidék fennsíkjai és hegységei; A Dinári-karsztvidék völgyei</b>                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>• a térképen határolja be és ossza fel a szlovén Dinári-karsztvidék tájait,</li> <li>• térkép, képanyag és klímadiagramok segítségével ismertesse a szlovéniai Dinári-karsztvidék domborzatának, éghajlatának és vizeinek jellegzetességeit, jelenségeit,</li> <li>• a Postojnai-cseppkőbarlang példáján mutassa be a természeti és kulturális örökség megőrzésére tett erőfeszítéseket és intézkedéseket;</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| <b>2.5. Tengermellék; Flis dombságok, hegységek és völgyek; Karsztos lesüllyedt síkságok, fennsíkok és hegységek; az Adriai-tenger</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• a térképen határolja be és ossza fel a szlovén tengermellék tájait,</li> <li>• elemezze a szomszédos országokkal való határkérdés megoldásának/meg nem oldásának a következményeit,</li> <li>• a Koperi kikötő példáján írja le a kikötő jelentőségét Szlovénia számára, és emelje ki a vele kapcsolatos ökológiai kérdéseket,</li> <li>• <i>értékelje az Adriai-tenger jelentőségét az éghajlat, a növényzet, a közlekedés, a turizmus, a halászat és a mezőgazdaság szempontjából;</i></li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| <b>3. Szlovénia földrajzi területe mint az ország fejlődésének korlátozó és ösztönző tényezője</b>                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>• értse meg a fenntartható fejlődést és a kedvező életkörülmények következő nemzedékeknek való megőrzése iránti felelősséget, valamint cselekedjen ennek megfelelően;</li> <li>• értse meg a legfontosabb természeti és társadalomföldrajzi jelenségeket és folyamatokat, valamint azok kölcsönhatását a lakossággal és a gazdasággal,</li> <li>• sorolja fel és magyarázza meg azokat a tényezőket, amelyek Szlovénia népsűrűségében jelentős területi különbségeket eredményeztek,</li> <li>• hasonlítsa össze a lakosság növekedését Szlovéniában és az Európai Unióban,</li> <li>• a helyi vagy a közeli nagyobb település statisztikai adataival összevetve mutassa be Szlovénia lakosságának nemzetiségi összetételét,</li> <li>• <i>értse meg a területi kérdések komplexitását,</i></li> </ul> |

|                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|----------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>3.1. Gazdaság</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• értse és alkalmazza megfelelően, valamint különböztesse meg a fogalmakat,</li> <li>• kösse össze a gazdasági fejlődést és a lakosság képzettségi struktúráját,</li> <li>• hasonlítsa össze Szlovénia korfáját és nemi összetételét az EU és a világ kiválasztott országaiéval,</li> <li>• magyarázza meg a lakosság migrációjának okait és következményeit Szlovéniában és az EU-ban,</li> <li>• sorolja fel a gazdasági ágazatokat, és magyarázza meg a természeti és társadalmi viszonyok közötti kapcsolatokat a gazdasági fejlődés során,</li> <li>• értékelje a mezőgazdaság jelentőségét, és következtessen a mezőgazdasági lehetőségekre Szlovénia különböző tájain,</li> <li>• magyarázza meg az ipar jelentőségét az emberi tevékenység szempontjából, és elemezze az ipar környezetre gyakorolt hatásait,</li> <li>• értékelje a kereskedelem jelentőségét Szlovénia gazdasági fejlődése szempontjából és a kereskedelem integrációját az EU keretében,</li> <li>• sorolja fel a szlovéniai energiaforrásokat, és értékelje az energia jelentőségét az ember és a társadalom szempontjából,</li> <li>• írja le a közlekedés fajtáit, azok előnyeit és hátrányait a teljesítőképesség és a környezetszennyezés tükrében,</li> <li>• a térképen mutassa meg a legfontosabb szlovéniai közlekedési útvonalakat, kapcsolatokat, és értékelje azok jelentőségét Európa és a világ többi részével fenntartott kapcsolatokban,</li> <li>• <i>elemezze a közlekedés, a közlekedésbiztonság és a gazdaság összefonódását, valamint a földrajzi tényezők hatásait,</i></li> <li>• <i>értékelje a természeti és a kulturális örökséget a turizmusfejlesztés szempontjából,</i></li> <li>• <i>elemezze a turizmus jelentőségét mint az egyén, mint a társadalom egésze szempontjából.</i></li> </ul> |
|----------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

## Az általános képességek területei

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Kognitív terület</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| A tanuló: <ul style="list-style-type: none"><li>• logikusan és földrajzi szempontból gondolkodik; megfigyel, adatokat gyűjt, és felhasználja azokat az oktatás keretében, valamint a mindennapokban,</li><li>• az alapvető földrajzi technikákban megfelelő földrajzi terminológiával fejezi ki magát,</li><li>• különbséget tud tenni a fontos és a nem fontos között.</li></ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| <b>Anyanyelven és a környezet nyelvén történő kommunikáció</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| A tanuló: <ul style="list-style-type: none"><li>• különböző földrajzi és nem földrajzi témájú tartalmakat olvas és ír azok céljától függően (például tanulási vagy szabadidős célú olvasás stb.),</li><li>• különbséget tud tenni a fontos és a nem fontos között,</li><li>• szóbeli, írásos, grafikai formában, valamint más különböző formákban és módokon fejezi ki a tudását,</li><li>• saját véleményét, tudását, látásmódját érvekkel alátámasztva mutatja be iskolatársainak.</li></ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| <b>Idegen nyelven történő kommunikáció</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| A tanuló: <ul style="list-style-type: none"><li>• tudatában van az idegen nyelvek és a nemzetközi (nyelvi) kommunikáció jelentőségének,</li><li>• helyesen használja az idegen nyelvű földrajzi neveket és fogalmakat.</li></ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| <b>Matematikai készségek</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| A tanuló: <ul style="list-style-type: none"><li>• a földrajzórák keretében a földrajzi adatok összegyűjtése, elemzése és megjelenítése során alkalmazza a négy alapvető matematikai műveletet és az egyes statisztikai műveleteket (méretarány, grafikonok/diagramok, táblázatok, korfák, klímadiagramok stb.).</li></ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| <b>A modern technológiák alkalmazása a földrajzban</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| A tanuló: <ul style="list-style-type: none"><li>• a tudás elérése érdekében oktatási segédeszközöket és szakmai adatokat (írásos és egyéb források, IT, az alapvető földrajzi kutatásra használatos műszaki segédeszközök stb.) használ,</li><li>• alkalmazza az alapvető földrajzi kutatási módszereket,</li><li>• logikusan következtet, megállapításokat keres, és megindokolja azokat,</li><li>• kritikusan viszonyul a földrajzzal kapcsolatos területekhez,</li><li>• célszerűen alkalmazza a modern technológiát,</li><li>• megtalálja, összegyűjti és feldolgozza a megfelelő elektronikus információkat, adatokat és fogalmakat (szervezés, a fontos és a nem fontos, az objektív és a nem objektív, a valós és a látszólagos megkülönböztetése), és szisztematikusan felhasználja őket,</li><li>• munkája során IT-ket használ,</li><li>• biztonságosan és felelősségteljesen használja a világhálót.</li></ul> |

## A tanulás tanulása

A tanuló:

- önállóan, fegyelmezetten és saját kezdeményezésből tanul (a tanulást a kötelezettségei függvényében tervezi meg),
- logikusan következtet, megállapításokat keres, és megindokolja azokat,
- felhasználja korábbi földrajzi és általános tapasztalatait, és lehetőséget talál a különféle élethelyzetekben való tanulásra,
- együttműködve tanul,
- megérti az élethosszig tartó tanulás és az új tudás felhasználásának az elvét,
- tiszteli a másságot,
- megkülönbözteti a felelős és felelőtlen magatartást a csoportban, valamint tapasztalatokat szerez a kötelezettségek iránti felelősségvállalás terén.

## Állampolgári képességek

A tanuló:

- megérti a nemzeti és a kulturális hovatartozást, és az európai, valamint a világkultúra hatásait a különböző nemzetekre,
- logikusan következtet, megállapításokat keres, és megindokolja azokat,
- kritikusan viszonyul a felelős területhasznosítás kérdéseihöz
- tisztában van a helyi közösségi, a nemzeti, az állami, az EU-s, az európai hovatartozás, valamint a világhoz való tartozás lényegével,
- ismeri az EU nyújtotta fő előnyöket,
- tiszteletben tartja mások értékeit és magánéletét, és megfelelően reagál az elutasító társadalmi jelenségekre, valamint érti a nemzetek és az etnikai csoportok különböző értékei tiszteletben tartásának a jelentőségét,
- ismeri a saját hazai térsége és a szélesebb környezete fejlődésére irányuló döntési és a döntéshozatalban való részvételre irányuló lehetőségeket,
- szolidaritást mutat (például empátiával), és közösen oldja meg a nehézségeket,
- kommunikál a közigazgatási szervekkel és az állami szervekkel (például források gyűjtése, dokumentumok rendezése során),
- ismeri az emberi jogokat,
- kritikusan fogadja a tömegmédiából érkező információkat,
- korának megfelelően felelősséget vállal a környezeti változásokért,
- megmagyarázza, hogyan hathat minden állampolgár a saját életkörnyezete tervezésére és fejlődésére,
- pozitív érzelmeket alakít ki a hazája iránt, kialakítja nemzeti és állami hovatartozását, a természeti és a kulturális örökség iránti szeretetét,
- beleéli magát más emberek helyzetébe.

## 4 KÖVETELMÉNYEK

### 4.1 Második oktatási-nevelési időszak

A tanuló:

- használja helyesen a térképeket és a földrajzi információk egyéb forrásait,
- határozza meg a hely vagy térség földrajzi fekvését, és használja a térkép méretarányát,
- vesse papírra a megfigyelt táj fontosabb földrajzi elemeit,
- figyelje meg, mutassa be és kutassa fel a térséget, valamint jegyezze le és mutassa be a megállapításait,
- magyarázza meg a külső tényezők hatását a Föld bolygóra,
- sorolja fel a Föld mozgásainak alapvető törvényszerűségeit,
- ismerje a világtérképet és annak legfontosabb topográfiai fogalmait,
- fénykép segítségével ismertesse az egyes éghajlati és növényzeti övezetek népességének életkörülményeit, valamint értse meg az emberi tevékenységek természeti determináltságát a Föld különböző tájain,
- tájékozódjon a természetben és a térképen,
- készítsen projekt-, kutatási és kirándulási tervet,
- mutasson be a korának megfelelő vidékfejlesztési tervet,
- mutassa meg környezeti készségeit, viselkedjen környezetbarát módon, gondoskodjon saját egészségéről és az egészséges környezetről,
- kösse össze földrajzi tudását más tantárgyak tudásával.

### 4.2 Harmadik oktatási-nevelési időszak

A tanuló:

- értse meg a földrajzi folyamatokat helyi, regionális és nemzetközi szinten;
- mutassa be lakóhelyének természeti és társadalmi viszonyait, és vegye észre, valamint ismerje fel a helyi jellegzetességeket;
- magyarázza meg és indokolja a táji jellegzetességekkel kapcsolatos megfigyeléseinek és értékeléseinek az alapjait helyi, regionális és globális szinten;
- kritikusan értékelje az emberi tevékenység hatását a térség fenntartható fejlődésére;
- ismerje és alkalmazza a különböző földrajzi készségeket és képességeket különböző információforrások sikeres elemzésére és szintézisére;
- komplexen magyarázza meg a természeti és a társadalmi folyamatok közötti kapcsolatokat;
- ismerje és használja helyesen a földrajzi terminológiát;

- magyarázza meg és jelezze előre a földrajzi változásokat, valamint a térség megváltozott tulajdonságait az idő folyamán, hivatkozzon a földrajzi tudás szélesebb spektrumára;
- értse és magyarázza meg a globális gazdasági és politikai összefonódás jelentőségét és annak hatásait a különböző térségekben élő emberek életminőségére;
- értékelje a környezeti beavatkozások megoldására irányuló módszereket, és indokolja meglátásait a különböző megközelítések kapcsán;
- értse meg, hogyan hat a fenntartható fejlődés figyelembevétele az életminőségére, a táj, a környezet és a (természetes) források tervezésére, valamint az azokkal való gazdálkodásra;
- mutassa be a földrajzi folyamatokat különféle és hatékony példákkal helyi, regionális és globális szinten;
- gyűjtse össze és válassza ki azokat a földrajzi érveket és forrásokat, amelyekkel alátámaszthatja válaszait a földrajzi kérdésekre;
- önállóan készítsen földrajzi kutatást, illetve projektfeladatot;
- kritikusan értékelje a forrásokat és a bizonyítékokat, és mutasson be érveket, hatékony és pontos, valamint jól alátámasztott következtetéseket;
- kritikusan értékelje saját munkáját, javasoljon előrelépéseket bizonyos területen, megállapításait érthető módon mutassa be.

## **Területek szerinti követelmények a harmadik oktatási-nevelési időszak végén**

### **Általános követelmények (terminológia és készségek)**

A tanuló:

- ismerje a földrajz fogalmát és tevékenységi területét,
- ismerje és értse meg a földrajzi fogalmakat, tényezőket és folyamatokat, értse meg az azok közti kapcsolatokat, és helyezze el őket a térben,
- a tájakról és az emberről gondolkodjon földrajzi viszonylatokban; a kiválasztott térséget mutassa be országos, nemzetközi és globális viszonylatokban, és következtessen az ott élő lakosság életmódjára,
- alkalmazzon különböző munkamódszereket és segédeszközöket.

### **Térkép használata, tájékozódás a térképen és a szabadban**

A tanuló:

- olvasson különböző tematikus és általános térképeket nyomtatott és digitális formában egyaránt,
- rajzoljon, illetve készítsen különböző fajta egyszerű térképeket a megbeszélte topográfiai jelek használatával,

- tájékozódjon különböző térképeken (a fókhaló szerint, valamint a különböző vidékek, városok, folyók stb. helyzetének a meghatározásában és keresésében),
- tájékozódjon a természetben, és ennek során használjon több megfelelő segédeszközt (térkép, iránytű és egyéb természetes jelek szerinti tájékozódási készségek),
- térképek segítségével tervezzen túrát, kirándulást és iskolai kirándulást.

### **A térről és a térségekről szóló tudás, illetve ismeretek**

A tanuló:

- mutassa be a tudását, készségeit, megértését és a földrajzi folyamatok alkalmazását helyi, regionális és globális szinten,
- értse meg, hogy az ember és az élelmiszertermelés a természettől függ,
- ismerje lakóhelye (az otthoni települése), Szlovénia, Magyarország, Európa és a kontinensek, illetve a világ más tájainak alapvető jellemvonásait,
- magyarázza meg az emberi tevékenységeknek a táj változásában betöltött szerepét
- rendelkezzen különböző szintű ismeretekkel a térről: ismerje, értse meg és értékelje a jelenségeket, valamint a folyamatokat, és legyen képes azok térbeli és időbeli elhelyezésére,
- ismerje és értse meg egy adott terület fejlődésének a jellemzőit (egy adott terület tájképző tényezőinek és folyamatainak a térbeli és időbeli dimenzióját),
- ismerje, értse meg és értékelje a természeti, társadalmi-gazdasági és kulturális rendszerek különbözőségét,
- kritikusan értékelje a jelenségek térbeli eloszlását és azok ellentmondásosságát,
- értse meg a legfontosabb természet- és társadalomföldrajzi jelenségeket és folyamatokat, valamint azok kölcsönhatásait,
- egy kiválasztott térség kapcsán írja le annak alapvető földrajzi jellemvonásait (éghajlat, kőzetek, talaj, vizek, felszín, mezőgazdaság, ipar, közlekedés, lakosság, környezetvédelmi kérdések és egyéb földrajzi elemek), és emelje ki a különlegességeit, külön hangsúlyt fektetve a hazai térségre,
- mutassa be lakóhelye természeti és társadalmi viszonyait, és vegye észre, valamint ismerje fel a helyi jellegzetességeket,
- magyarázza meg, miért és hogyan történnek változások a térségben, és azok hogyan hatnak az egész térség fejlődésére,
- ismerje a természeti és kulturális örökség jelentőségét, és érezzen helyi, etnikai és multikulturális hovatartozást,
- ismerje a természetierőforrás-hatékonyság jelentőségét,
- mutassa be különféle hatékony példákkal a földrajzi folyamatokat.

## **Környezeti kérdések**

A tanuló:

- értse meg a természetbarát fejlődést és az életkörülményeknek a következő nemzedékek számára való megőrzése iránti felelősséget, valamint ezzel összhangban járjon el,
- kreatívan fogadja be és értse meg azokat a mindennapos információkat, amelyek térbeli dimenziót tartalmaznak, és kihatnak a tanuló saját felelősségteljes magatartására és döntéshozatalára,
- értse meg a térbeli kérdések komplexitását, és ismerje az aktív részvételének néhány lehetőségét,
- magyarázza meg a saját és mások szerepét a fenntartható fejlődés biztosítása terén.

## **Földrajzi interdiszciplinaritás**

A tanuló:

- a modernkori kérdések átfogó megvitatásaként kapcsolja össze a különböző ismereteket, készségeket és értékeket a körülötte zajló történések minőségibb megértése érdekében,
- különböző tudományok alapján értse meg a világ kulturális, civilizációs és politikai sokszínűségének az okait.

## **Önálló földrajzi kutatás**

A tanuló:

- folytasson önállóan földrajzi kutatásokat különböző szinteken, főleg az otthoni táj, Szlovénia és Magyarország szintjén,
- indokolja meg az észrevételeinek és a táji jellemzők értékelésének az okait,
- gondolkodjon kritikusan földrajzi szempontból (érzékelje a kulcsfontosságú földrajzi problémákat, és találjon ok-okozati összefüggéseket a térségben zajló természeti és társadalmi folyamatok között),
- alkalmazza a kutatás egyszerű földrajzi módszereit,
- készítsen terepen történő kutatást vagy beszámolót.

## **A tanulás tanulása és a földrajzi tudás bizonyítása**

A tanuló:

- sajátítsa el a földrajz tanulásának a módszereit, külön hangsúlyt fektetve a képességei és készségei bemutatására,

- értelmezze önállóan a megszerzett tudást, azt támassza alá konkrét példákkal, és mutasson rá a megoldásokra,
- ismerje az élethosszig tartó tanulás jelentőségét,
- legyen képes a kooperatív tanulásra (csoportmunka).

### **Szabadban tanulás**

#### **Terepmunka és kirándulások szlovén térségekbe**

A tanuló:

- a minden évben egy-egy szlovén és magyar térségbe szervezett interdiszciplináris kirándulással ismerje meg Szlovénia és Magyarország sokszínűségét,
- a megszerzett tudást alkalmazza az adott térségre,
- kutasson önállóan a terepen helyi és regionális szinten, és szerezzen ismereteket az alapvető térvizsnyokról,
- gyűjtsön önállóan információkat a terepmunka módszereivel és technikáival (skiccelés, rajzolás, vázlatkészítés, panorámarajz, térképkészítés, kérdőíves kutatás, tematikus térképek stb.),
- fejlesszen ki kommunikációs, szociális, kognitív és gyakorlati készségeket a földrajzi jelenségek és folyamatok kutatására,
- legyen képes megismerni a saját települését, megérteni annak struktúráját, működését, és bekapcsolódni a fejlesztéséről szóló döntéshozatalba,
- kösse össze az oktatás különböző szemléleteit; például kognitív, érzelmi, etikai, esztétikai és motoros,
- képezze magát a helyi és regionális kérdések megoldására a felelős fenntartható fejlődés elvei szerint.

## **4.3 Osztályok szerinti minimális követelmények**

### **6. osztály**

A tanuló:

- tájékozódjon a világtérképen, határozza meg az égtájakat és a kontinensek elhelyezkedését;
- az alapvető fogalmakat használva magyarázza meg és a térképen mutasson rá a tengerek és a szárazföld arányára,
- mutassa be a Föld elhelyezkedését és mozgásait a világűrben,
- magyarázza meg a Földön tapasztalható éghajlati különbségek okait,

- ismerje fel és mutassa be az emberi tevékenységet a különböző éghajlati és növényzeti övezetekben, és hasonlítsa őket össze,
- tervezze meg az iskolai kirándulást, készüljön fel rá, aktívan működjön közre benne/vegyen részt benne, és számoljon be róla.

## 7. osztály

A tanuló:

- ismertesse Eurázsia természetföldrajzi jellegzetességeit, és keresse, valamint mutassa meg őket az általános térképen;
- magyarázza meg Eurázsia éghajlati viszonyait és növényzetének jellemzőit;
- mutassa be Eurázsia demográfiai viszonyainak főbb vonásait;
- magyarázza meg a tűzhányók és a földrengések keletkezését;
- mutassa be a mediterrán partvidék turizmusának negatív és pozitív oldalát; sorolja fel Közép-Európa országait és azok fővárosait, valamint mutassa meg őket a térképen;
- térkép segítségével írja le Közép-Európa legalább két nagytáját, és hasonlítsa össze őket természeti és társadalmi jellemzőik alapján;
- példákkal alátámasztva mutassa be Magyarországot természeti és kulturális jellemvonásait;
- magyarázza meg az Észak-atlanti-áramlat hatását Nyugat-Európa éghajlatára;
- magyarázza meg a természetföldrajzi tényezők hatását Nyugat-Európa ipari fejlődésére;
- hasonlítsa össze Dél-, Közép-, Kelet- és Észak-Európa klímadiagramjait, és állapítsa meg a havi középhőmérsékleti és a csapadék mennyiségében tapasztalható különbségeket;
- ismertesse az ázsiai monszunrendszer tényezőit, és magyarázza meg a Himalája éghajlatválasztó szerepét;
- magyarázza meg az ázsiai síkságok és partszakaszok sűrű benépesülésének az okait és következményeit;
- ismertesse Ázsia vallási sokszínűségét;
- magyarázza meg a délnyugat-ázsiai kőolajlelőhelyek stratégiai jelentőségét;
- készítsen egyoldalas földrajzi leírást egy kiválasztott országról.

## 8. osztály

A tanuló:

- térkép segítségével ismertesse Afrika, Ausztrália, az Antarktisz és mindkét Amerika földrajzi helyzetét, és hasonlítsa össze a felszínüket,
- klímadiagramok és fényképek segítségével magyarázza meg Afrika és Dél-Amerika éghajlata és

növényzete közötti különbségeket;

- hasonlítsa össze az életkörülményeket Trópusi-Afrikában és az otthoni településén;
- magyarázza meg a rasszizmus és a gyarmat fogalmát;
- éghajlati és vízrajzi okokkal magyarázza meg Ausztrália népsűrűségének területi különbségeit;
- klímaterkép és fényképek segítségével hasonlítsa össze és magyarázza meg Észak-Amerika növényzeti övezetességét;
- magyarázza meg az Andok magassági növényzeti övezetességének okait;
- készítsen plakátot vagy (elektronikus) diákat egy kiválasztott ország földrajzi leírásával.

## 9. osztály

A tanuló:

- jellemezze Szlovénia és Magyarország földrajzi fekvését, valamint gazdasági és politikai helyzetét Európában és az EU-ban;
- soroljon fel néhány szlovéniai és magyarországi táji jellegzetességet;
- sorolja fel Szlovénia öt természetföldrajzi egységét, és mutassa meg őket a térképen;
- ismertesse a Szlovénia természetföldrajzi nagytájai közti különbségeket;
- magyarázzon meg két-két földrajzi különbséget Szlovénia természetföldrajzi egységei között;
- térkép segítségével indokolja meg Szlovénia egyes részei sűrű és ritka benépesülésének okait;
- sorolja fel a környezetveszélyeztetés három formáját Szlovéniában, magyarázza meg ezek okát, és javasoljon intézkedéseket ezek megoldására;
- írja le a természeti és a kulturális örökség védelmének a jelentőségét;
- magyarázza meg a szlovéniai kétnyelvű területek kialakulásának okait, és a nemzeti közösségek, valamint a nemzeti kisebbségek védelmének a jelentőségét;
- GIS jelölés alapján keressen meg egy szlovéniai várost a térképen;
- tervezzon meg egy terepmunkát, készüljön fel rá, valósítsa meg, és írjon róla beszámolót.

## 5 MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓ

### 5.1 A tantárgy céljainak a megvalósítása

A földrajz általános iskolai oktatásának a célját az általános oktatási és nevelési célok, valamint a tantárgy tantervében leírt általános és specifikus célok határozzák meg. Az előbbi a földrajzot általános oktatási értékkel bíró kötelező iskolai tantárgyként definiálja, utóbbi pedig egy átfogó és problémaorientált oktatási területként, amely a tanulót a világ megértése, a világ alkotóelemei dinamikus kölcsönhatásainak a felfogása, valamint a világ állandó fejlődésének és átalakulásának a felismerése felé irányítja. Ezért az ismeretek enciklopédikussága már egyrészt nem lehetséges, másrészt pedig kívánatos feladata a földrajzoktatásnak. A földrajzoktatás küldetése az ismereteknek, a gondolati és gyakorlati készségeknek, az álláspontok és az értékek kialakításának az elsajátíttatása.

Az oktatási folyamat keretében egyensúlyt kell teremteni a tanítás (a tanár feladata) és a tanulók tevékenységeinek a különböző formái (a tanuló feladata) között. A tanítás a képességek és készségek – tudni, hogyan – és a megismerés – tudni, mi – fejlesztésére alapozzon! Egyre nagyobb hangsúlyt kap a célirányosság szempontja is, tehát tudni, miért van szükségük bizonyos tudásra, készségre, illetve miért fejlesztjük a képességeket.

A tanulóknak a földrajzi szakmai tudásuk és készségeik mellett fejleszteniük kell számos más általános készséget is (kommunikációs, számolási, megfigyelési, képzeleti, szervezési, térbeli, szociális, motoros stb.). Egyúttal a tanulóknak élettapasztalatokat kell szerezniük, például fel kell ismerniük és meg kell oldaniuk a kérdéseket. Ezeket tantárgyközi kapcsolatokkal és az iskolai tudásnak a tanuló élettapasztalataival történő összekapcsolásával érhetjük el. A tanulási kreativitásról, illetve a kreatív tanulásról beszélünk. A tanár a tanulókkal elsajátíttatja a megismerési folyamatokat, megfelelő tanulási környezetet biztosít számukra, valamint ösztönzi, irányítja őket, és visszajelzéseket ad az elért eredményekről.

A deklaratív földrajzi tudás az ún. materiális oktatási célokhoz kapcsolódik, és a földrajzi információkat, illetve tudást, például a definíciókat, az adatokat, a földrajzi neveket, a tér struktúráit, a folyamatokat, törvényszerűségeket stb. öleli fel. A deklaratív tudásra a földrajzi elhelyezkedésről, a topográfiáról, a térségi bontásról, a felszín geomorfológiai fejlődéséről, a benépesülés típusairól, a lakosság összetételéről stb. szóló adatok jellemzőek. Az ilyen tudást a tanulók a közvetlen tapasztalataikból (az élet bizonyos földrajzi térségben) vagy különböző forrásokból (tanár, tankönyv, térkép, újság stb.)

szerezik meg. A procedurális tudás a földrajzi ismeretek alkalmazásának a készségéhez kapcsolódik, lehetővé teszi az ehhez szükséges készség- és képességfejlődést. Például a teljesen gyakorlati mindennapos térbeli tájékozódástól (például a közlekedésben) az időjárásjelentés megértéséig, és a tér különböző célú használatának (intenzív mezőgazdálkodás, kommunális hulladéklerakók építése, a természeti és kulturális örökség megőrzését szolgáló törvényhozás) a teljeskörű megítéléséig.

Az alapvető földrajzi fogalmak és folyamatok ismerete az az oktatási alap, amelyre támaszkodva a procedurális tudás fejlesztésével (a tanulási módszerekkel és folyamatokkal kapcsolatos képességek és készségek: források keresése és elemzése, kísérlet megtervezése, kivitelezése és értékelése, személyes vélemény megindoklása, tudásátvitel más tanulmányi területekre, terepmunka, kirándulás stb.) földrajzi szempontból művelté válunk.

A tanulók csak akkor lesznek sikeresek, ha a tudás mindkét fajtáját fejlesztjük. Ennek keretében az oktatási folyamatnak minél inkább követnie kell a természetes folyamatot, hiszen a procedurálisból a deklaratív tudásba és fordított irányba való ismeretátvitel bizonyos mértékben spontán, de nem automatikus folyamat, nem képes rá minden tanuló.

A módszertani elvek segítséget nyújtanak a tanár számára a tanítás sikeres megszervezéséhez és vezetéséhez. A földrajzi ismeretek elsajátítása több szinten alapul, az egyik legfontosabb a megfigyelés. A tudatos (gondolati) megfigyelésbe való bevezetést az érzékelések és elképzelések alkotják – ezek gondolati összekapcsolása. Ezután következik a gondolkodási folyamat többi fokozata: elemzés, szintézis, elvonatkoztatás, általánosítás. A földrajzi környezetről szóló információszerzésben (tehát az érzékelésben) a tanulók mindegyik érzékszerve közreműködik. A térről alkotott képek kialakulásában fontos, hogy a tanár a különböző érzékelési típusú tanulók számára különféle tananyagokat biztosítson, és a konkrét érzékelésből kiindulva (a térbeli közelség elve: pl. átélt, kézzelfogható stb.) összetettebb elvonatkoztatást tegyen lehetővé. A földrajzi jelenségek és folyamatok példái különböző érzékelési módokon alapuljanak: a motoros készségeken (egyszerű taneszközök készítése, mérés, modellezés, természetben való mozgás stb.), a vizuális készségeken (megfigyelés, fényképezés, rajzolás, leírás stb.), a hallási készségeken (hanganyagok, szövegolvasás, kérdőíves kutatás stb.). A szemléletesség elve még arra figyelmeztet bennünket, hogy olyan körülményeket kell teremtenünk, amelyek lehetővé teszik a tanulók érzékelési és érzelmi világának a racionális világukkal történő összekapcsolását.

A földrajzoktatás megközelítéseinek ösztönözniük kell a tanulókat, és megfontolt módszertani folyamaton, valamint a segédeszközök megfelelő megválasztásán kell alapulniuk. A tanulás olyan

folyamat, amelyben a tanuló fokozatosan szerzi meg az ismereteket és ismeri meg a folyamatokat, szerez tapasztalatokat, és fedezi fel az elsajátított tudás alkalmazhatóságát. A gondolkodását oly módon fejleszti, hogy tanul kérdéseket feltenni, információforrásokat keresni, és képezi magát azon tanulási folyamatok alkalmazására, amelyek segítik megválaszolni a feltett kérdést.

Az általános iskolai földrajzoktatásnak a kutatási kérdések elemeit tartalmazó tematikus oktatási projektek felelnek meg. A tanárok számára célirányos és tervszerű munkát, a tanulók számára pedig differenciált tanulási szemléletet, tapasztalati tanulást, individuális képességfejlesztést, elméleti és gyakorlati tudásösszekapcsolást, tantárgyközi kapcsolatokat és magas szintű motivációt tesznek lehetővé. A tanulók a tanteremben és a terepen fejlesztik a földrajzi kutatás egyszerű módszereinek, pl. a megfigyelésnek, a mérésnek, a kérdőíves kutatásnak, az interjúnak, a statisztikai és az egyéb források, valamint a szakirodalom használatának az alkalmazását.

Ugyanilyen fontos a földrajzi szempontú és kritikus gondolkodás problémaközpontú megközelítésen alapuló fejlesztése is. A tanulókkal elsősorban aktuális környezeti, térbeli és egyéb problémákat dolgozhatunk fel esettanulmányozással, problémaközpontú vitával, tanszimulációkkal vagy szerepjátékokkal. A tapasztalati tanulás nagy módszertani értékkel bír, hiszen lehetővé teszi, hogy a tanulók fejlesszék a kutatási segédeszközök és berendezések használatát, a megfigyelési, következtetési és általánosítási készségeiket, valamint tanuljanak hipotéziseket felállítani és értelmezni az eredményeket.

A tanár a rendes oktatási program keretében többször szervezzen és valósítson meg terepmunkát és kirándulást! A tanítás szabadban való kivitelezése az időtartam szempontjából nagyon sokféle lehet. Különböző a tanulási helyszínek távolsága és azok megközelíthetősége is. Ennek kognitív oktatási célja van: a tanulók új információkat keresnek a tanfeladatok megoldásához, és elméleti tudásukat összekapcsolják a közvetlen térbeli tapasztalataikkal.

A földrajzoktatás helyének (helyszínének) a megválasztásakor fontos figyelembe venni a fizikai környezet, az emberi tényezők, a kultúrák, a társadalmi-gazdasági rendszerek földrajzi fejlettségi és túlélési szintjének a sokszínűségét. A földrajztanárok gyakran találkoznak nehézségekkel a módszertanilag megfelelő földrajzi oktatási helyszínek kiválasztásában. A szabadban történő földrajzoktatás helyszíneinek a következő kulcsfontosságú módszertani mércéknek kell megfelelniük: a térség térbeli kognitív, illetve közlési ereje, a tanterv tartalmaival való összefüggés, a tanterv céljainak való megfelelés, távolság, illetve megközelíthetőség (gazdaságosság, biztonság) módszertani sokszínűség és a tananyag hozzáférhetősége.

A szabadban történő tanulás különböző oktatási formákban folyhat. A csoportmunka során a csoport minden tagja számára világosan ki kell jelölni a munkát. A gyakorlati terepmunka területén a tanulót értékelhetjük is. Az osztályzat tartalmazza a munkára való felkészülést, a terepmunkát és az írásbeli beszámolót (munkalapot)! A tanulókat a gyakorlati munka esetében is tájékoztatni kell az értékelés kritériumairól és a követelményekről. Az általános iskolai gyakorlati munka alkalmas feladattípusai a mérés, a tájékozódás és a térképpel történő munka, a grafikai megjelenítés, az egyszerű számítási munkák, a kérdőíves kutatás, a térképkészítés, az interjú, a közvetlen megfigyeléssel kapcsolatos feladatok.

A terepmunkára a természetismereti napok, a projektmunka és a földrajzi, illetve az interdiszciplináris kirándulások is alkalmat biztosítanak. A terepmunka a tanulók számára lehetővé teszi, hogy képezzék magukat a megfigyelésben, az összehasonlításban, a logikus következtetésben és az általánosításban, valamint fejlesszék a különböző forrásokból (szakirodalomból, lexikonokból, enciklopédiákból, atlaszokból, a világhálóról) történő önálló tanulást, a kommunikációs készségüket és a csoportmunkára való képességüket.

A földrajzi kirándulások lehetnek rövidebbek, amelyek főként az otthoni régióra irányulnak, és hosszabbak, amelyek rendszerint interdiszciplinárisak, és Szlovénia különböző természetföldrajzi régióinak (egységeinek) a megismerésére irányulnak. Minden évben tervezzünk kirándulást Szlovénia legalább egy régiójába, így a tanulók a négy év során különböző természet- és társadalomföldrajzi régiókat ismernek meg.

A földrajz céljait minden évben egész napos és rövidebb kirándulások és rövidebb terepgyakorlatok keretében valósítjuk meg. A kirándulások tartalmazhatnak csak földrajzi tartalmakat, vagy lehetnek tantárgyköziek, és fedjék le Szlovénia valamennyi természeti egységét és Magyarország legalább egy egységét! Kivitelezhetőek tevékenységi nap, földrajzoktatás és más tantárgyak oktatása keretében, ha tantárgyközi kapcsolatokról van szó. A kirándulások programjába megfelelően be kell kapcsolni a különböző módszerek használatát és a közvetlen megfigyelést tartalmazó terepmunkát. A tantárgyközi iskolai kirándulások a leggyakoribb módjai a tantárgyközi kapcsolatoknak és az interdiszciplináris megközelítésnek, ezek során a tanárok olyan tanítási módszereket és munkamódokat választhatnak, amelyek során a tanulók különböző képességeket és készségeket sajátítanak el. Az interdiszciplináris, terepmunkát tartalmazó iskolai kirándulások különböző készségek és képességek fejlesztését teszik lehetővé, amelyek közősek az oktatás valamennyi területén és szintjén, és amelyekkel a tanulók új tudást szereznek, és oly módon egészítik és szélesítik ki, valamint alkalmazzák azt, hogy az fontos helyet

kapjon az életükben.

Az oktatási módszerek és formák kiválasztása a tanár hatáskörébe tartozik; ötvözheti is őket. Azonban az oktatási formák és módszerek sokszínűségét megfontoltan kell alkalmazni. A földrajzoktatás hatékonysága és érdekessége érdekében különböző ösztönzési módokat ajánlunk a tanulmányi munka minden szintjén. A tanulók számára motivációt jelenthet a tanítás megtervezése, a tanulási folyamatban a tanulók javaslatainak és kezdeményezéseinek figyelembevétele stb. A tanítás során ne csak a katalógusban szereplő célokat vegyük figyelembe, hanem a tanulók érdeklődési körét és képességeit is. Nincs sikeres oktatás jó munkakedvű, motivált tanulók nélkül.

A tudás nem részleges, nem kapcsolódik az egyes tudományterületekhez vagy iskolai tantárgyakhoz, hanem univerzális. A tanulók így is élik meg a körülöttük lévő világot és az abban elfoglalt helyüket. A földrajz mint tudományág célja a térbeli valóság szerteágazó és teljeskörű tanulmányozása és felfogása. Ezért a földrajz iskolai tantárgyként is a tanuló földrajzi térre vonatkozó teljeskörű rálátásának a jelentőségét hangsúlyozza. Mivel ezt csak kevés tanuló képes önállóan megtenni, szükségük van a tanári ösztönzésre, hogy össze tudják kapcsolni a különböző iskolai és iskolán kívüli körülmények között megszerzett tudást.

A tanulókat ösztönözni kell, hogy pozitív viszonyulást alakítsanak ki a tudás iránt. Ezt lehetetlen elérni, ha az osztályzat az egyetlen motivációs cél, ezért nem jó, ha a tanárok túlságosan hangsúlyozzák bizonyos pontosan meghatározott célok elérését, és a tanuló figyelmét csak a pontosan meghatározott végeredményekre vagy a már kidolgozott értékelési skálákra terelik. Az értékelés módjainak és kritériumainak összhangban kell lenniük a tudásszerzés modern útvonalaival. Nem csak a kognitív tudást jellemezzük tudásként, hanem a tudás széles palettáját és a tudás alkalmazásának képességét is. Így a mérce nem lehet többé csak a pontokban vagy százalékokban kifejezett helyes válaszok száma. Elengedhetetlenek a tudás leíró kritériumai is, hiszen kimerítő, elmélyült és minőségi visszajelzést tesznek lehetővé a tanuló tudásáról.

### **A tanulók néhány ajánlott tevékenysége**

A földrajzoktatás céljai között az is szerepel, hogy a tanulók csoportos vagy önálló tevékenységekkel ériék el a célokat. A tevékenységek legyenek olyanok, amelyeket a tanuló önállóan vagy tanári segítséggel érhet el. Néhány ajánlott tevékenység:

- plakát, újság, meghívó vagy turisztikai prospektus kidolgozása;
- könyvtárlátogatás és forráskeresés;

- információk keresése a világhálón;
- filmnézés és a film lényegének az összefoglalása;
- csillagvizsgálóban tett látogatás, és az égitestek teleszkóppal vagy messzelátóval történő megfigyelése;
- geodéziai vállalat felkeresése;
- Föld-, vulkán- vagy domborzati modell kidolgozása;
- általános vagy tematikus térkép rajzolása;
- tankísérlet kivitelezése;
- faliújság készítése;
- terepmunka;
- térképpel és iránytűvel, órával, árnyékkal való tájékozódás a természetben (kincskeresés);
- fényképezés vagy filmezés;
- hőmérséklet, csapadék, felhőzet, szél, folyó, forgalom stb. mérése;
- adatok táblázatokba rendezése, klímadiagramok, kartogramok rajzolása;
- kirándulásvezetés;
- időjárástérképek gyűjtése;
- térképek kiegészítése;
- bizonyítékok keresése újságokban, és különbségtétel a fontosabb és a kevésbé fontos bizonyítékok vagy feltételezések között;
- makettkészítés;
- vitaklub játék;
- honlapkészítés;
- napló, beszámoló, útinapló írása;
- szerepjáték kerekasztalbeszélgetés keretében;
- kutakodás a források között és azok csoportosítása;
- kvízkészítés;
- történetírás;
- levélírás egy képzeletbeli barátnak az ismeretlen tájakról, emberekről, azok szokásairól;
- egy térség gazdasági tevékenységeinek a bemutatása a mellette és ellene módszer szerint;
- összefoglalók írása a feldolgozott forrásokon alapuló megállapításokkal;
- terv, elemzés vagy intézkedésjavaslat készítése;
- szemináriumi dolgozat vagy kutatási feladat írása;
- ok-okozati elemzés írása;
- forgatókönyv kidolgozása;
- módszertani játék kidolgozása;

- kiselőadás bemutatása;
- kérdőíves kutatás, forgalomszámlálás, az árnyék mozgásának a megfigyelése;
- múzeumlátogatás, kiállítás vagy előadás megtekintése és beszámoló írása.

## 5.2 Egyénre szabás és differenciálás

A tantárgy keretében a tanulók képességeit, készségeit figyelembe véve a tervezés, a szervezés és kivitelezés, valamint az ellenőrzés és értékelés terén érvényesítjük a differenciálást. Külön odafigyelünk a specifikus csoportokra és egyénekre; a nevelő-oktató munka alapját a Szlovén Köztársaság Köznevelési Szaktanácsa által elfogadott következő konceptusok, irányelvek és utasítások jelentik:

- A tehetséges tanulók felfedezése és a velük való munka,<sup>1</sup>
- Tanulási nehézségek az általános iskolában: munka koncepciója,<sup>2</sup>
- Az egyes tanulási területeken hátrányos helyzetű gyerekek: utasítás az általános iskolai program módosított kivitelezésére további szakértői támogatással,<sup>3</sup>
- Irányelvek a külföldi gyerekek oktatásához az óvodákban és iskolákban.<sup>4</sup>

## 5.3 Tantárgyközi kapcsolatok

A földrajzoktatás során a tanulók teljeskörű földrajzi gondolkodásmódot fejlesztenek ki, amely a többi tantárggyal való kapcsolaton alapul. A kapcsolatokat a tartalmak, a célok és a tevékenységek területén valósítjuk meg. A földrajztanárok működjenek együtt és egyeztessenek más tantárgyak tanáraival, valamint szisztematikusan fejlesszék a tanulók képességeit!

A földrajz a fenntartható fejlődés sok célját és tartalmát felöleli, amelyek megvalósítása csapatszintű tervezést és oktatást, valamint más tantárgyakkal való együttműködést követel meg. A földrajz tanterve a következő témák céljait foglalja magába: környezetvédelmi nevelés, IT, közlekedésbiztonsági nevelés, egészségre nevelés stb. A tanterv javasolja a földrajz és az egyéb iskolai tantárgyak közötti kapcsolatok kialakítását. A kapcsolatok a tanár számára kiindulópontot jelentenek a tanulók egyéni vagy csoportos szükségleteihez történő alkalmazkodáshoz. Ez a kognitív, a nevelési és a motoros kapcsolatok tervszerű keresését követeli meg, valamint azon félelem leküzdését, hogy a földrajztanárok elveszítik tantárgyi integritásukat. A tantárgyközi kapcsolatok megvalósításához a tanítás során több tényezőt kell figyelembe venni. A legfontosabbak között szerepelnek a tanulók érdeklődése és képességei, valamint a tantárgyak és a kapcsolatokat lehetővé tevő oktatási célok. A földrajz a következő tantárgyakkal kapcsolódik össze: szlovén nyelv, magyar nyelv, matematika, idegen

---

<sup>1</sup> Elfogadva az SZK Köznevelési Tanácsa 1999. február 11-i 25. ülésén.

<sup>2</sup> Elfogadva az SZK Köznevelési Tanácsa 2007. október 11-i 106. ülésén.

<sup>3</sup> Elfogadva az SZK Köznevelési Tanácsa 2003. április 17-i 57. ülésén.

<sup>4</sup> Elfogadva az SZK Köznevelési Tanácsa 2009. június 18-i 123. ülésén.

nyelv, képzőművészeti nevelés, történelem, állampolgári és honismereti nevelés, valamint etika, fizika, kémia, biológia, természetismeret, zenei nevelés, technika és technológia, háztartástan, testnevelés; és számos választható tantárggyal is, elsősorban: turisztikai nevelés, mezőgazdaság, az ember élete a Földön, az otthoni vidék kutatása és természetvédelme, etnológia és a természeti és egyéb csapások elleni védelem. Kapcsolódik a következő tantárgyak tudásához is: társadalomismeret, környezetismeret, természetismeret és technika.

Emellett a kapcsolatok mindkét fajtáját előre kell látni: a tartalmiakat, amelyeket a továbbiakban írunk le, és a procedurálisakat, amelyek a közös készségfejlesztésen, pl. a kritikus olvasáson, a projektmunkán, a kooperatív tanuláson stb. alapulnak.

A szlovén és a magyar nyelvhez a földrajz a következő területeken kapcsolódik: írásbeli fogalmazás, szóbeli közlés, az elbeszélő és a tudományos szöveg megkülönböztetése, táj- és útleírás, néphagyomány, az időjárásról szóló közmondások, a szakirodalom használata, nyilvános szereplés és beszédgyakorlatok előkészítése, kerekasztal-beszélgetés vezetése, a (germán, román, szláv) nyelvek eredete, a vidékeket és az embereket bemutató irodalmi művek és írók.

A történelemmel az első magaskultúrák megjelenése – a folyók mint a civilizáció bölcsői, a népvándorlások, a Földközi-tengeri térség az ókorban, a történelmi emlékművek, a népek, az államok keletkezése és felbomlása, valamint a nemzetközi kapcsolatok kialakulása, a gyarmatosítás és a gyarmatok, a kontinensek kutatása és benépesülése, a gazdaságfejlődés terén kapcsolódik össze.

A biológiával a vízzel való takarékoskodás és a vízvédelem, az állat- és növényvilág, a földtani korok, a fossziliák, a természetes ökoszisztémák (szavanna, sivatag, trópusi esőerdő stb.) a Föld életterei, a gazdasági ágazatok környezeti hatásai területén kapcsolódik össze.

A matematikával a geometriai alakok és testek, a nagyságrendek, a mértani rendszer, a szög- és időmérés, az adatok táblázatos vagy grafikai megjelenítése, a hosszsmértékek, az arányszámítás, valamint a grafikai megjelenítések készítése, olvasása és értelmezése területén kapcsolódik össze.

A fizikával a ködképződés, a napsugarak beesési szöge, a tengerszint feletti magasság, a nyomás és a folyadékmozgás, a vízenergia-kapacitás, az energiák fajtái, azok kinyerése és felhasználása, az alternatív források, a légmozgás törvényszerűségei, az energia fajtái és hasznosításuk területén kapcsolódik össze.

Az állampolgári és honismereti neveléssel, valamint etikával a demokrácia, az állampolgári és emberi jogok, a lakosság életszínvonala, a vallások, a népek és a nemzetek közti viszonyok, a függőség, a kisebbségi jogok, a kétnyelvűség, a nemzetek közti tolerancia, a család, a kultúra és a hagyományok szerepe és jelentősége területén kapcsolódik össze.

A képzőművészeti neveléssel a rajztechnikák és segédeszközök, a modellezés, a perspektíva és a tájrajz; plakát és mappa készítése, a régi népek művészete területén kapcsolódik össze.

A háztartástannal a földrajz a világ nemzeti ételeinek a megismerése, a nemzeti ételek elkészítése és kóstolása, a gabonák, a háztartási gazdálkodás és a fogyasztói jogok területén kapcsolódik össze.

A testneveléssel a földrajz a sport- és rekreációs létesítmények térben való elhelyezésének a tárgyalása, a turizmusfejlesztés lehetőségei, és a mérések, valamint a tájékozódás kivitelezése során a természetben történő mozgás és motoros készségek területén kapcsolódik össze.

A zenei neveléssel a földrajz a afrikai spirituális dalok, a világ népi hangszerei és a tájakról és emberekről szóló népdalok területén kapcsolódik össze.

A kémiával a földrajz a mészke kémiai felépítése és reakciója, a kondenzáció, a savak tulajdonságainak az ismerete, a sérülés esetén történő helyes eljárás és intézkedés, a kémiai biztonság, a műtrágyák, permetszerek és a környezetszennyezők területén kapcsolódik össze.

Az idegen nyelvvel a földrajz a földrajzi nevek írása és kiejtése, a települések kétnyelvű feliratai és megnevezései területén kapcsolódik össze. A kapcsolat oly módon is megvalósulhat, hogy a földrajztanár az idegennyelvtanárnak tartalmakat javasol a földrajz tantervéből, amelyeket az idegen nyelvi oktatás keretében, ahol a tanulók olvasásban, szövegértésben, írásban és beszédben képezik magukat, idegen nyelven vesznek.

A technikával és technológiával a földrajz a makett-, modell- és metszetkészítés, a méretindikátorok megállapítása, a műszaki térbeli tevékenységek területén kapcsolódik össze.

A kulturális nevelés valamennyi tantárgy szerves részét képezi, és alapjául szolgál az egyének kulturális, esztétikai, etikai területekhez való kreatív hozzáállásának, mégpedig azzal a céllal, hogy gazdagítsa azok kulturális tudatát és kifejezőmódját. Az élethosszig tartó tanulás központi elemeként jelentősen hozzájárul a teljeskörű személyiségfejlődéshez, valamint részt vesz az ember kulturális tudatának és

kifejezőmódjának az alakításában. Az egyén számára lehetővé teszi saját nemzeti kultúrájának megismerését, e kultúra jelentőségének megértését, és az ezen kultúrához tartozás tudatosítását. Ösztönzi a más kultúrák iránti tisztelettudó viszonyt és a kultúraközi párbeszédet. A kulturális nevelés alapvető célja a kulturális tartalmak, főként pedig a kulturális kifejezőmód iránti vágy és igény felébresztése mind a kulturális alkotótevékenység, mind mások kulturális alkotásainak befogadása tekintetében. A tanár a tanulóknak nyújtson lehetőséget a kultúra különböző területeinek – zene, képzőművészet, színházművészet, tánc, film, olvasáskultúra és kulturális örökség – a tapasztalati megismerésére.

Minden tantárgy oktatója a tanulók részoktatásával a kulturális tevékenységek nyomán követésére és ösztönzésükkel a kultúrába való aktív bekapcsolódásra hozzájárul a tanulók személyiségfejlődéséhez. Ösztönzi őket a kritikus megítélésre, elsősorban pedig a kultúra iránti kreatív viszonyulásra. Különböző módszertani megközelítésekkel (motiváció, tartalmak, különböző munkamódok és -formák) a tanulókat ösztönzi a kulturális és a tantárgyi tartalmak összekapcsolására. Tudatában van annak, hogy a művészi tapasztalatra és alkotásra jellemző módszerek fontos kiegészítői a tanterv megvalósításának, ezért kapcsolatba lép a művészeti tantárgyak oktatóival és a külső kivitelezőkkel/alkotókkal. A kulturális neveléssel a tanulókat részoktatja a kultúra értékelésére és a művészettel való kifejezésre. A kulturális nevelés a tantárgy oktatásának, a napi és az iskolán kívüli tevékenységeknek tervszerűen integrált része.

## **5.4 A tudás ellenőrzése és értékelése**

A tudás ellenőrzésének és értékelésének alapvető célja a tanulók ösztönzése minél jobb tudás elsajátítására. Persze az ellenőrzés és az értékelés önmagában nem eredményezi ezt, e célnak az eléréséhez a teljes tanulási és tanítási folyamat vezet el bennünket.

Az oktatási gyakorlatnak az értékelés minőségének javítása érdekében történő megváltoztatása során nem törekedhetünk csak az új értékelési módszerek bevezetésére vagy az értékelési módok javítására, hanem a földrajzoktatás módosítására kell törekednünk. Az oktatás minden elemének kapcsolatban kell lennie egymással és hatnia kell egymásra. A módosított oktatási megközelítés a földrajzoktatásban nem csak új oktatási módokat vezet be, hanem bevezeti az oktatási folyamat, valamint a tudás ellenőrzésének és értékelésének nagyfokú összefonódását is. Ezért az oktatás során kerüljön előtérbe a tudás folyamatos ellenőrzése, ami a tanárok és a tanulók számára egyaránt minőségi információkkal szolgál! A tanuló és a tanár csak így javíthat az oktatási/tanulási folyamaton. Az a fajta oktatás,

amelyben az értékelés az egyetlen vagy domináló információ a tanuló tudásáról és tanulásáról, nem megfelelő.

A tanulók számára lehetővé kell tennünk előrehaladásuk nyomon követését, és ösztönöznünk kell őket a kooperatív értékelés különböző módjaira; értékelhetik a csoport munkáját és az egyén részvételét benne. A tanulót már a tanulás és a tudás megszilárdítása során ösztönöznünk kell az önkontrollra.

A tudás értékelésének a kritériumai nyilvánosak, a tanulóknak el kell őket magyarázni, és a tanulás szerves részét képezik (vagy a munkára irányuló utasítások részeként szerepelnek, pl. plakát- vagy kiselőadás-készítés esetében). A hagyományos írásbeli vagy szóbeli értékelés mellett értékelendők a termékek (pl. panorámarajz, plakát), a tevékenységek (pl. tankísérlet, terepen történő mérések, kérdőíves kutatás) és az eredeti feladatok (pl. az életszerű, gyakorlati, alkalmazott feladatok, tanszimulációk stb.) is.

A tudás ellenőrzésének és értékelésének legmagasabb minőségi szintjét az ellenőrzés és értékelés minősége szakmai módszertani elveinek betartásával érjük el, ilyenek például a különböző módok és formák alkalmazása, a tanulók egyéni sajátosságainak a figyelembevétele, a következetesség, az objektivitás, a tolerancia, a tervezés, az áttekinthetőség és az osztályzatok nyilvánossága. A tudás ellenőrzése és értékelése során a tanulók azokat a segédeszközöket (különböző fajta térképeket, grafikai ábrázolásokat, képeket, maketteket stb.) használják, amelyek segítségével a leginkább bemutathatják a tudásukat.

## **5.5 Információs technológia**

A földrajzoktatásban fontos szerepet tölt be a modern információs technológiák alkalmazása. A statisztikai adatok, térképek, videó- és hanganyagok bemutatására és a velük való munkára javasoljuk LCD projektorral egybekötött számítógép és módszertanilag megfelelő számítógépes programok alkalmazását. Sok lehetőség adódik a világháló, a digitális fényképezőgépek stb. használatára. A tanulók az IT segítségével önállóan is keressenek földrajzi adatokat, és önállóan dolgozzák fel és mutassák be azokat!